

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อในการนำเสนอออกเป็น 2 หัวข้อ
คือ

1. สถานภาพของหอกระจายข่าวในปัจจุบัน
2. แนวทางการปรับปรุงงานหอกระจายข่าว

สถานภาพของหอกระจายข่าวในปัจจุบัน

ความเป็นมาของหอกระจายข่าว

ตั้งแต่วิทยุกระจายเสียงเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนไทยเมื่อ พ.ศ. 2473 เป็นต้นมา รัฐบาลก็ตระหนักถึงความสำคัญและอิทธิพลของสื่อมวลชนแขนงนี้และได้มีความพยายามใช้สื่อนี้ให้เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้เล็งเห็นความสำคัญของวิทยุกระจายเสียงเป็นอย่างดี ได้ส่งเสริมงานด้านวิทยุกระจายเสียงมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ เริ่มตั้งแต่มีการโอนเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงจากกรมไปรษณีย์โทรเลขมาขึ้นกับกรมโฆษณาการโดยตรง และเมื่อเข้าร่วมสงครามกับญี่ปุ่นก็มีการปรับปรุงโครงสร้างกรมโฆษณาการครั้งใหญ่คือ ยกฐานะแผนกวิทยุกระจายเสียงเป็นกองกระจายเสียง เพื่อทำงานตามเป้าหมายของรัฐบาลมากขึ้นและทันทั่วถึง และตั้งแผนกทะเบียนและช่างวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นหน่วยงานเล็ก ๆ ให้ขยายเป็นกองทะเบียนและช่างวิทยุ เพื่อจะได้ขยายและบริการด้านเครื่องรับวิทยุสาธารณะรวมทั้งทะเบียนวิทยุมากขึ้น” (สุวิมล พลจันทร์ , 2531)

เนื่องจากในระยะแรกนั้น วิทยุกระจายเสียงยังไม่แพร่หลายและเครื่องรับก็มีราคาแพง ประชาชนยังมีเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงอยู่น้อย จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้ขอรับบริจาคเครื่องรับวิทยุที่ชำรุดแล้วจากประชาชน หลังจากให้หมวดซ่อมสร้าง ของกรมโฆษณาการทำการซ่อมแซมแล้ว ก็จะจัดส่งเครื่องรับวิทยุเหล่านี้ไปเป็นเครื่องรับวิทยุสาธารณะให้แก่อำเภอที่ขอมา

ลักษณะของวิทยุสาธารณะในครั้งนั้นก็คล้ายคลึงกับหอกระจายข่าวในปัจจุบัน กล่าวคือ จะนำวิทยุกระจายเสียงไปไว้ที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน แล้วต่อสายไปยังลำโพง ซึ่งตั้งอยู่บนยอดเสาสูงกลางหมู่บ้าน หรือกลางชุมชน เสาเหล่านี้บางแห่งเป็นเสาไม้ บางแห่งเป็นเสาปูน ตัวอย่างที่ยังเหลืออยู่คือ เสาหอกระจายข่าวขององค์การสวนสัตว์ดุสิต (เขาดินวนา) ซึ่งตั้งอยู่กลางสระน้ำ ชาวบ้านเรียกวิทยุสาธารณะนี้ตามรูปแบบการติดตั้งว่าหอวิทยุสาธารณะบ้าง หอกระจายข่าวบ้าง ผู้มีหน้าที่ดูแลวิทยุสาธารณะนี้ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ จะเป็นผู้ดูแลเปิดเครื่องรับ รับฟังการถ่ายทอดรายการจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยจะถ่ายทอดในช่วงเช้า จนถึงเวลา 08.00 น. เคารพเพลงชาติ แล้วจะเปิดอีกครั้งหนึ่งในช่วงเย็นเพื่อรับฟังข่าว

แผนวิทยุสาธารณะนี้ กรมโฆษณาการซึ่งต่อมาคือกรมประชาสัมพันธ์จะเป็นผู้ดูแลจัดทำทะเบียน การขึ้นทะเบียนวิทยุสาธารณะ ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมแต่อย่างใด และเมื่อวิทยุสาธารณะที่ขึ้นทะเบียนไว้เกิดชำรุด เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลก็จะนำมาให้หมวดซ่อมสร้างซึ่งอยู่ในกองช่างและทะเบียนวิทยุซ่อมแซมให้ การสนับสนุนวิทยุสาธารณะอีกอย่างหนึ่งคือ ให้ผู้ดูแลวิทยุสาธารณะมีสิทธิเบิกถ่านไฟฉายจากกรมประชาสัมพันธ์เพื่อนำไปใช้กับวิทยุได้เป็นงวด ๆ งวดละ 3 เดือน

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้ความสำคัญกับสื่อกระจายเสียงเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากกำหนดให้ทุกจังหวัด ทุกอำเภอ ต้องมีวิทยุสาธารณะไว้รับฟังนโยบายของรัฐบาล ถ้าทราบว่าจังหวัดไหนไม่มีวิทยุไว้รับฟังนโยบายจากส่วนกลางแล้ว จะมีความผิด สำหรับแผนวิทยุสาธารณะในกองช่างและทะเบียนวิทยุ กรมประชาสัมพันธ์ ได้เลิกไป เมื่อเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงมีราคาถูกลง ประชาชนสามารถเป็นเจ้าของได้แทบทุกครัวเรือน ความจำเป็นที่จะต้องถ่ายทอดเสียงผ่านหอสูงเพื่อให้ได้รับฟังกันทั่ว ๆ ก็หมดไปตามวิทยาการใหม่ ๆ ที่ก้าวเข้ามาแทนที่ (พะออง คชสังข์ศรี ,และ ประสงค์ ธรรมจิตติ , สัมภาษณ์ 1 และ 11 เมษายน 2539)

ต่อมาในสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่าประชาชนบางกลุ่มสนใจรับฟังวิทยุภาคภาษาจีน จากวิทยุปักกิ่งกันมาก อาจจะทำให้กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของประเทศได้ (มงคล พึ่งไตรรัตน์, สัมภาษณ์ 10 กุมภาพันธ์ 2539) จึงได้มีการจัดตั้งบริษัทส่งเสียงทางสาย จำกัด ขึ้นโดยให้เป็นรัฐวิสาหกิจของกรมประชาสัมพันธ์ดำเนินงานให้บริการแก่ชุมชน โดยการจัดทำรายการวิทยุส่งเสียงผ่านทางสายซึ่งลากจากห้องส่งไปยังบ้านของสมาชิก อัตราค่าสมาชิกคิดเป็นรายเดือน ๆ ละ 30 บาท รายได้ของบริษัทจะได้อมาจากค่าสมาชิกและค่าโฆษณา ในบ้านสมาชิกจะมีลำโพงสำหรับรับฟังรายการซึ่งสามารถเปิดปิดได้ตามความพอใจ การส่งกระจายเสียงในยุคนี้จะมี 2 ภาค คือภาคภาษาไทยและภาคภาษาจีน ออกอากาศตั้งแต่เวลา 06.00 น. - 23.00 น. ทุกวัน สำหรับรายการภาคภาษาจีนนอกจากข่าวแล้วจะมีการอ่านวรรณกรรมจีนตลอดวัน สมาชิกส่วนใหญ่อยู่บริเวณเจริญกรุง เขาวราชทรงวาด ราชวงศ์ ห้องส่งจะอยู่บนตาดฟ้าตึกย่านเขาวราชใช้เป็นที่พักการด้วย บริษัทส่งเสียงทางสายจำกัดได้เลิกกิจการไปเมื่อ พ.ศ. 2525 (สมลักษณ์ รงคุต, สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2539)

สำหรับวิทยุสาธารณะซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ประมาณปี 2481 แม้จะสลายตัวไปจากความรับผิดชอบของกรมประชาสัมพันธ์ แล้วก็ตามแต่ทุกจังหวัดยังถือเป็นประเพณีที่จะกระจายเสียงให้ประชาชนได้รับฟังข่าวสารของทางราชการ ดังนั้น เทศบาลจึงได้เข้ามาดูแลหอกระจายข่าวในเขตเทศบาลเอง และโดยเหตุที่ลักษณะทางเทคนิคของหอกระจายข่าวคือสถานีอยู่คนละที่กับหอซึ่งเป็นที่ตั้งลำโพง ดังนั้นจากห้องส่งจึงต้องเดินสายไปยังลำโพงขยายเสียง จึงเรียกว่าหอกระจายข่าวบ้างและเสียงตามสายบ้าง

ส่วนในหมู่บ้านนั้น ก็ปรากฏว่าประชาชนที่มีเครื่องขยายเสียงไว้สำหรับใช้เพื่องานเทศกาลต่าง ๆ ได้นำมาปรับใช้สำหรับส่งข่าวกันภายในหมู่บ้าน เมื่อเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุข กรมส่งเสริมการเกษตร หรือ กรมการพัฒนาชุมชน ได้พบช่องทางการสื่อสารดังกล่าว จึงได้ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารและให้คำแนะนำในการติดตั้งให้เป็นระบบยิ่งขึ้น

ลักษณะของหอกระจายข่าว

1. เป็นระบบการกระจายเสียงโดยผ่านลำโพงที่ติดไว้ปลายเสา จะมีลำโพงหรือเสาเท่าไรก็ได้ แล้วแต่ความต้องการ หรือแล้วแต่สภาพพื้นที่ของหมู่บ้าน
  2. อุปกรณ์ที่ใช้ในการกระจายเสียง ได้แก่เครื่องขยายเสียง เครื่องรับวิทยุและเล่นเทป คาสเซต ไมโครโฟน ลำโพงฮอร์น และหอหรือเสาสูงสำหรับติดตั้งลำโพง คุณภาพของอุปกรณ์เหล่านี้มีผลต่อคุณภาพในการกระจายเสียง
  3. สถานที่ตั้งหอกระจายข่าว โดยทั่วไปพบว่า ที่ทำการหอกระจายข่าวจะอยู่ตามบ้านผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ดูแลหอกระจายข่าว ตามสถานีอนามัย ศาลาประชาคม วัดและโรงเรียน
- การจัดตั้งหอกระจายข่าว

การดำเนินงานเพื่อการกระจายเสียงทางหอกระจายข่าวในปัจจุบันจะอยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรท้องถิ่นหรือชุมชน ในลักษณะต่าง ๆ กัน คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล คณะกรรมการวัด โรงเรียน สถานีอนามัยตำบล หรือผู้มีฐานะในชุมชน โดยแต่ละที่จะมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบจำนวน 2 - 3 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ประกาศ แจ้งข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนนั้น ๆ หรือทำหน้าที่เปิดเทปเสียง ตลอดจนการดูแลรักษาและซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ของหอกระจายข่าวด้วย อาจจะทำหน้าที่โดยการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปเป็นวัน สัปดาห์ เดือน ตามความสะดวกและคล่องตัว

นายแพทย์สมควร จำเริญและคณะ ได้ทำการศึกษาโดยสุ่มตัวอย่างหอกระจายข่าว 500 แห่งจากที่มีอยู่ทั้งหมดประมาณ 20,000 กว่าแห่ง ตามข้อมูล กชช. 2ก ปี 2529 ซึ่งสรุปได้ว่า หอกระจายข่าวส่วนมากจะจัดตั้งขึ้นในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ซึ่งในการจัดตั้งนั้น เกิดจากความคิดริเริ่มของประชาชนในชุมชนเอง ถึง 65% และมีองค์กรภายนอกชี้แนะและสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งขึ้น 35 % ตามสถานที่ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจากการวิจัยพบว่า การจัดตั้งหอกระจายข่าวมีที่มาหลายทางด้วยกันคือ

1. เกิดจากความต้องการของคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มคนในชุมชน อาจจะเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่มีความรู้เรื่องช่างในหมู่บ้าน จัดสร้างหอกระจายข่าวขึ้นมาเพราะมีความสนใจเรื่องการจัดทำรายการวิทยุ การเป็นผู้ประกาศ และมีความต้องการจะเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ที่ตนทราบสู่ชุมชน

2. เกิดจากความต้องการของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน ที่เล็งเห็นความสำคัญของการใช้หอกระจายข่าวเพื่อการสื่อสารจึงได้รวมทุนกันจัดตั้งหอกระจายข่าวขึ้นเป็นสาธารณะสมบัติของชุมชน

ตัวอย่างของหอกระจายข่าวที่เกิดขึ้นเพราะความต้องการของชุมชนร่วมกับผู้ที่มีความรู้เรื่องช่างซึ่งอยู่ในหมู่บ้านและมีใจรักงานการกระจายเสียง ได้แก่หอกระจายข่าว”ราษฎรร่วมใจสร้าง” ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดย นายสมเกียรติ บุญรอด ซึ่งเดิมเป็นช่างอยู่โรงงานในย่านสามพราน เมื่อลาออกจากโรงงานแล้วได้มาเช่าที่ค้าขายในหมู่บ้าน ต่อมา ในปี พ.ศ. 2536 นายอำเภอสามพรานได้ชักชวนให้ผู้ใหญ่บ้านจัดตั้งหอกระจายข่าว เมื่อผู้ใหญ่บ้านมาเรียไ้เงินจากลูกบ้านเพื่อจัดตั้งหอกระจายข่าวได้สามหมื่นบาท และผู้ใหญ่บ้านสมทบอีกหมื่นสี่พันบาท เพื่อจัดสร้างหอกระจายข่าว ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากนายสมเกียรติจัดหาเครื่องรับวิทยุเทปที่ชำรุดแล้วมาซ่อมจนใช้งานได้และดำเนินการจัดตั้งหอกระจายข่าวโดยไม่ต้องจ้างช่างให้เสียค่าแรงแต่อย่างใด หลังจากนั้น นายสมเกียรติก็ได้จัดทำรายการหอกระจายข่าวเรื่อยมาโดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดี นายสมเกียรติได้ให้ชาวบ้านและเด็กนักเรียนในหมู่บ้านที่สนใจมาช่วยจัดทำรายการด้วย จึงนับว่าเป็นหอกระจายข่าวที่เกิดจากความพอใจของชุมชนและผู้ดูแลหอกระจายข่าวซึ่งเป็นคนของชุมชนนั่นเอง (สมเกียรติ บุญรอด , สัมภาษณ์ 20 กรกฎาคม 2538)

3. เกิดจากการสนับสนุนของนักการเมือง ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) สมาชิกสภาจังหวัด (ส.จ.) สมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) หรือสมาชิกสภาสุขาภิบาล (ส.ข.) ตลอดจนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เล็งเห็นความสำคัญของการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อชุมชน จึงพยายามจัดสรรงบประมาณในส่วนที่ตนได้รับมาสำหรับพัฒนาชุมชน นำมาจัดสร้างหอกระจายข่าวให้หมู่บ้านในเขตท้องที่ของตน ทั้งนี้เพื่อหวังสร้างคะแนนนิยมจากประชาชน

4. เกิดจากความต้องการของหน่วยงานราชการ ที่ประสงค์จะใช้หอกระจายข่าวเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือประชาสัมพันธ์งานของทางราชการ หรือของหน่วย

ราชการนั้น เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน อีกทั้งมีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ และรู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก

จากการรวบรวมข้อมูลหอกระจายข่าวและเสียงประจำหมู่บ้านเมื่อเดือน กันยายน 2536 โดยกองงานคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ ปรากฏว่า มีหอกระจายข่าวและเสียงตามสายทั้งหมด 34,079 แห่ง แยกความรับผิดชอบตามหน่วยงานราชการต่าง ๆ ได้ดังนี้

จำนวนหอกระจายข่าว / ส่งเสียงทางสาย

ทั่วประเทศ

แยกตามหน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงมหาดไทย (23,472 แห่ง)

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด	1,019 แห่ง
- ที่ทำการปกครองอำเภอ	4,267 แห่ง
- เทศบาล	300 แห่ง
- สุขาภิบาล	798 แห่ง
- สภาตำบล	1,710 แห่ง
- คณะกรรมการหมู่บ้าน	10,176 แห่ง
- กำนัน	595 แห่ง
- ผู้ใหญ่บ้าน	3,823 แห่ง
- พัฒนาชุมชน	733 แห่ง
- ตำรวจตระเวนชายแดน	42 แห่ง

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิต (แม่เมาะ)	2 แห่ง
- ศิลปาชีพบางไทร	2 แห่ง
กระทรวงสาธารณสุข (2,210 แห่ง)	
- โรงพยาบาล	34 แห่ง
- สาธารณสุขอำเภอ	1,871 แห่ง
- สถานีอนามัยตำบล	305 แห่ง
กระทรวงศึกษาธิการ (2,051 แห่ง)	
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด	231 แห่ง
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน	45 แห่ง
- วัด, โบสถ์-คริสต์, มัสยิด	872 แห่ง
- โรงเรียน	903 แห่ง
ไม่ระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบ	6,349 แห่ง
รวมทั้งสิ้น	34,079 แห่ง

- ที่มา
- รายงานจังหวัดต่าง ๆ ต่อกองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงมหาดไทย เมื่อ พฤษภาคม - กรกฎาคม 2536
  - สรุปจำนวนและแยกตามหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยกองงานคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ , กันยายน 2536

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า หอกระจายข่าวอยู่ในความดูแลของหน่วยงานต่าง ๆ

ดังนี้

1. กระทรวงมหาดไทย จำนวน 23,472 แห่ง โดยอยู่ภายใต้ความดูแลขององค์กรเหล่านี้คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ที่ทำการอำเภอ เทศบาล สุขาภิบาล สภาตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาอำเภอ ตำรวจตระเวนชายแดน การไฟฟ้าฝ่ายผลิต(โรงไฟฟ้าแม่เมาะ) และศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

2. กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 2,210 แห่ง ภายใต้องค์กรเหล่านี้คือ โรงพยาบาล สาธารณสุขอำเภอ สถานีอนามัย

3. กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2,051 แห่ง ภายใต้องค์กรเหล่านี้ คือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด / อำเภอ กรมการศึกษานอกโรงเรียน วัด โบสถ์คริสต์ มัสยิด และโรงเรียน

4. หน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต(โรงไฟฟ้าแม่เมาะ) และศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

5. ไม่ระบุหน่วยงานรับผิดชอบ จำนวน 6,349 แห่ง ในจำนวนหออกระจายข่าว ที่ไม่ระบุหน่วยงานรับผิดชอบนี้ มีอยู่ 4 จังหวัดที่ไม่ได้แจกแจงหน่วยงานรับผิดชอบ คือ จังหวัด นครนายก มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี ซึ่งมีจำนวนรวมกันถึง 5,010 แห่ง

นอกจากข้อมูลจากการสำรวจของกองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย แล้ว กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้สรุปจำนวนหออกระจายข่าวทั่วประเทศ จากข้อมูลรายงานผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาชุมชน (ถึง 30 กันยายน 2536) พบว่ามีหออกระจายข่าว 32,976 แห่ง จากจำนวนหมู่บ้านในเขตพัฒนา (นอกเขตเทศบาล และ สุขาภิบาล) 59,690 หมู่บ้าน คิดเป็นจำนวนหออกระจายข่าวร้อยละ 55 ของจำนวนหมู่บ้านทั้ง

หมด แสดงให้เห็นว่าหอกระจายข่าวเป็นสื่อสาธารณะที่มีอยู่ในหมู่บ้านชนบทเป็นส่วนใหญ่ของประเทศ หากมีการพัฒนา ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง

ในปี 2536 กระทรวงสาธารณสุขก็ได้มีการสำรวจจำนวนหอกระจายข่าวเช่นกัน พบว่ามีจำนวนหอกระจายข่าวทั่วประเทศทั้งสิ้น 39,348 แห่ง โดยมีหอกระจายข่าวที่มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและต่อเนื่องเป็นประจำ 35,564 แห่ง ซึ่งใกล้เคียงกับที่สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยสำรวจไว้ (34,079 แห่ง) นอกจากนั้นกระทรวงสาธารณสุขยังได้สำรวจมาตรฐานของหอกระจายข่าว โดยได้ตั้งเกณฑ์มาตรฐาน พบว่าที่ได้มาตรฐานตามที่กองสุขศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้มี 8,518 แห่ง และเป็นหอกระจายข่าวดีเด่นสามารถศึกษาดูงานได้จำนวน 782 แห่ง

รูปแบบการดำเนินงานของหอกระจายข่าว

เมื่อประชาชนหรือชุมชนได้จัดตั้งหอกระจายข่าวแล้ว เพื่อให้สามารถใช้หอกระจายข่าวให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นกิจจะลักษณะ ปรากฏว่าหอกระจายข่าวโดยทั่วไปมีการดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ กันคือ

1. ดำเนินงานโดยบุคคลคนเดียว ลักษณะนี้จะปรากฏกับหอกระจายข่าวที่จัดตั้งขึ้นตามความพอใจของผู้นำหมู่บ้าน อีกทั้งยังใช้ประโยชน์เพื่อการเฉพาะอย่าง เช่น ประชาสัมพันธ์งานบุญ งานประเพณี หรืองานรื่นเริงเฉพาะครั้งคราวเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้จากการวิจัยยังพบว่า หอกระจายข่าวที่ตั้งขึ้นด้วยใจรักของคนในหมู่บ้านซึ่งมีความรู้ด้านช่าง และชอบทำหน้าที่ผู้ประกาศ ผู้จัดรายการ เพื่อเผยแพร่ข่าวสาร นั้น จะทำให้หอกระจายข่าวแห่งนั้นมีชีวิตชีวา มีความเคลื่อนไหว และคงอยู่ได้นานตราบเท่าที่ผู้ดำเนินการยังคงสนใจอยู่ ตัวอย่างเช่น หอกระจายข่าวที่ หมู่บ้านหนองยารักษ์ หมู่ที่ 12 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้านแห่งนี้มีประชากร จำนวน 280 ครัวเรือน

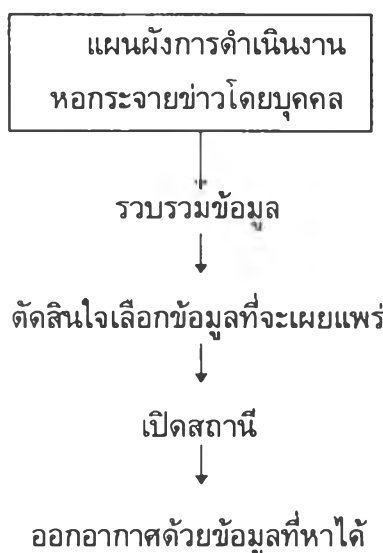
มีหอกระจายข่าวอยู่ 2 แห่ง ลักษณะของหมู่บ้านไม่ได้อยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล เป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ถนน มีลักษณะยาวไปตามถนน หอกระจายข่าวแห่งหนึ่งตั้งอยู่ที่วัด พระสงฆ์จะใช้เมื่อมีการทำบุญ ส่วนหอกระจายข่าวของหมู่บ้านตั้งอยู่ที่ ศูนย์ฝึกอาชีพของหมู่บ้าน สภาพของหอกระจายข่าว อยู่ในสภาพใช้การได้ดี ผู้ทำหน้าที่ดูแลหอกระจายข่าวคือ ผู้ใหญ่บ้าน ชื่อ นาย ยงค์ศักดิ์ ตาลพุดชา อายุ 38 ปี การศึกษา จบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช จากการสัมภาษณ์ทราบว่า หอกระจายข่าวจัดตั้งขึ้นโดยการเล็งเห็นความสำคัญของการเผยแพร่ข่าวสารของผู้ใหญ่บ้าน ยงค์ศักดิ์ ตาลพุดชา เอง

โดยมีตารางกำหนดเวลาออกอากาศที่แน่นอนทุกวันตามเวลาดังนี้

05.00 - 08.00 น. และ 17.00 - 18.00 น.

ผู้ประกาศข่าวหรือผู้จัดรายการหอกระจายข่าวเป็นประจำ คือ

1. นาย ยงค์ศักดิ์ ตาลพุดชา ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน อยู่บ้านเลขที่ 187 หมู่ 12 ตำบล พุดชา อำเภอมะนัง จังหวัดนครราชสีมา
2. นาย วินัย ต้นพุดชา ตำแหน่ง เขาวชนหมู่บ้าน อยู่บ้านเลขที่ 155 หมู่ 12 ตำบลพุดชา อำเภอมะนัง จังหวัดนครราชสีมา

สำหรับหอกระจายข่าวที่ดำเนินการโดยบุคคลจะไม่เตรียมผังรายการ จะเป็นการพูดสด ด้วยความเคยชิน และรายการก็จะเป็นไปตามข้อมูลที่มีอยู่ อาจจะเป็นเทปรายการจากหน่วยงานที่ส่งมา แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการบอกเล่าเหตุการณ์ในเชิงเล่าข่าวสารความเป็นไปภายในหมู่บ้าน โดยจะเริ่มออกอากาศตั้งแต่ 06.00 น. ถ่ายทอดข่าวหกโมงเช้า ซึ่งจัดโดยปรีชา ทรัพย์โสภา ไปจนถึงเวลา 07.00 น. ถ่ายทอดข่าวภาคเช้า เมื่อจบข่าวภาคเช้าแล้ว จะเป็นรายการจากทางผู้ดูแลหอกระจายข่าวซึ่งบางครั้งจะเปิดเทปของหน่วยงานต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการพูดสดแจ้งข่าวต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านให้ลูกบ้านได้รับทราบ จนถึงเวลา 08.00 น. เปิดเพลงชาติแล้วปิดสถานี ในบางครั้งเมื่อผู้ดูแลไม่ว่างก็จะถ่ายทอดรายการจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยต่อจนถึงเวลา 08.00 น. แล้วปิดสถานี

ส่วนหอกระจายข่าวที่ดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลหรือคณะกรรมการดำเนินงาน จะมีรายการที่แน่นอนตายตัว โดยเฉพาะหอกระจายข่าวที่ได้มาตรฐานจะเขียนตารางการออกอากาศไว้เป็นแผ่นใหญ่ติดไว้ให้เห็นในที่ทำการหอกระจายข่าว และมีแผนผังการประกาศไว้ตายตัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างผังรายการออกอากาศ

ข้อมูลที่ใช้ในการพูดทางหอกระจายข่าว

1. ก่อนพูดเปิดเพลงสัญลักษณ์ของหมู่บ้านก่อนทุกครั้ง

สวัสดิ์ศรีรับท่านผู้ฟังที่เคารพ ท่านกำลังฟังเสียงจากเสียงตามสายของหมู่ที่ 1 ตำบล
อ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันนี้นั้น.....ที่ .....เดือน..... พุทธศักราช 253...
ตรงกับวัน ขึ้น / แรม .....ค่ำ เดือน.....ปี..... ในเช้าของวันนี้เสียงตามสายมีข่าวที่
จะประกาศ ให้ทราบดังนี้

เวลา..6.00 – 7.30 น...รายการ ถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

เวลา..7.30 – 8.00 น...รายการ (จันทร์)	สาธารณสุข
(อังคาร)	ศึกษา
(พุธ)	เกษตร
(พฤหัสบดี)	พัฒนาการ
(ศุกร์)	สาธารณสุข
(เสาร์)	ศึกษา
(อาทิตย์)	ละคร

และเวลา 8.00 น. หยุดการออกเสียงสำหรับตอนเช้า

2. พุดเพื่อบอกให้ทราบว่า ต่อไปจะเป็นรายการอะไร

- ต่อไปเสียงตามสาย.....เสนอรายการ.....

เชิญติดตามฟังได้แล้วครับ

- ท่านกำลังฟังเสียงจากเสียงตามสาย.....ต่อไปเป็นราย

การถ่ายทอด รายการ.....

- ถ่ายทอดข่าวจาก.....

เช่น ท่านกำลังฟังเสียงตามสาย.....ต่อไปเชิญฟังข่าวหกโมงเช้า

ถ่ายทอดจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

เช่น ต่อไปเสียงตามสาย.....เชิญฟังรายการ.....ครับ

3. คำพูดหยุดการออกเสียงตามสายในตอนเช้า

ท่านผู้ฟังที่เคารพก็ได้ฟัง ข่าว จากเสียงตามสาย .....ตั้งแต่เวลา.....

เป็นต้นมา จนถึงขณะนี้เวลา.....น. เสียงตามสายจาก.....ขอ

หยุดการออกเสียงในตอนเช้าไว้เพียงเท่านี้ ในตอนค่ำ เวลา.....น. ติดตามฟัง

การออกเสียงได้ใหม่ สวัสดี ครับ

ที่มา: หอกระจายข่าว หมู่ที่ 1 ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

2. การดำเนินงานในรูปของกลุ่มบุคคล การดำเนินงานในลักษณะนี้เกิดขึ้นโดยการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการหรือโดยงบประมาณของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาจังหวัด ทำให้เป็นหอกระจายข่าวที่มีคุณภาพดำเนินงานได้อย่างมีแบบแผนโดยการจัดตั้งกลุ่มบุคคลเข้ามาบริหารงานการกระจายเสียงทางหอกระจายข่าว ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือเป็นศูนย์รวมในการเผยแพร่ข่าวสารของชุมชนเช่น เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู พระสงฆ์ สารวัตรกำนัน เจ้าหน้าที่อนามัยตำบล ทำหน้าที่เป็นแกนหลัก โดยจะมีบุคคลที่สนใจในการกระจายเสียง หรือมีความรู้ทางช่างจะเข้ามาช่วยเหลือในลักษณะการแบ่งงานกันทำ หรือผลัดเปลี่ยนกันแต่ไม่เป็นที่แน่นอน ข้อดีของการดำเนินงานหอกระจายข่าวในลักษณะนี้ก็คือ หากผู้นำชุมชนดังกล่าวเป็นผู้ที่สนใจข่าวสารบ้านเมืองและชอบนำมาบอกกล่าวถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้อื่น ก็จะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลในชุมชนอย่างมาก แต่ถ้าหากผู้นำชุมชนไม่มีความสนใจ ไม่กระตือรือร้น ก็อาจเปิดบ้างเป็นครั้งคราวตามความพอใจของตนเอง ก็จะไม่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

3. การดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการ หอกระจายข่าวลักษณะนี้จะมีความมั่นคงทั้งทางด้านบุคลากร งบประมาณสนับสนุนหรือเอกสารต่าง ๆ ที่จะใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีรูปแบบการบริหารงานที่ชัดเจนโดยกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชนและหน่วยงานราชการ มีแบบแผนการปฏิบัติงานที่แน่นอน มีการจัดทำตารางออกอากาศประจำวันพร้อมผู้รับผิดชอบ ตลอดทั้งเสนอรายการหรือสาระที่มีเนื้อหาตรงกับความต้องการของคนในชุมชน ทั้งนี้จะได้มาโดยการสำรวจความต้องการของชุมชนก่อนจัดทำรายการเสมอ ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบของหอกระจายข่าวที่ได้รับการพัฒนาแล้วและมีความพร้อมแทบทุกด้าน

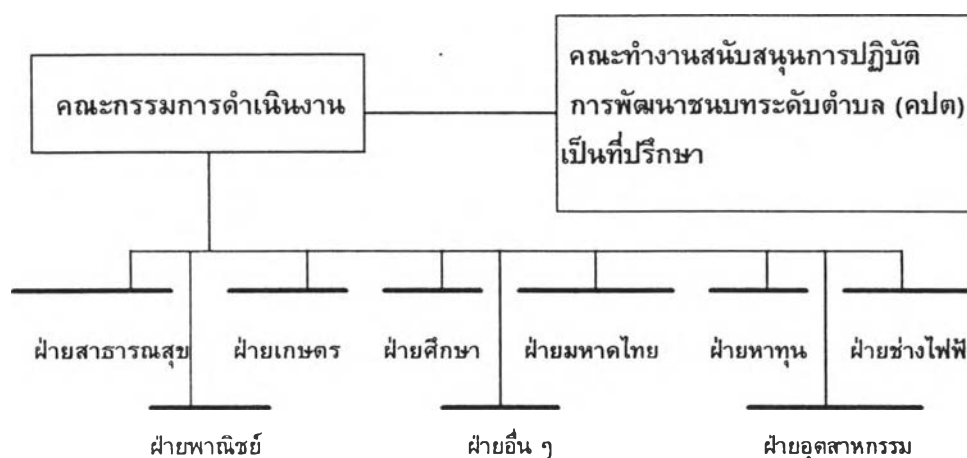
การดำเนินงานกระจายเสียงทางหอกระจายข่าวลักษณะนี้ จะคัดเลือกกลุ่มบุคคลขึ้นมาเพื่อดำเนินงานให้บรรลุจุดประสงค์ เรียกว่าคณะดำเนินงานหอกระจายข่าวและจะมีหน่วยงานหรือองค์กรของทางราชการคอยให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ได้แก่

3.1 คณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าว

3.2 คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ (คปสอ.) เป็นหน่วยงานในระดับอำเภอของกระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทางราชการต้องการให้ประชาชนทราบ เช่น การรณรงค์เรื่องโรคเอดส์ หรือข่าวสารประชาสัมพันธ์ในช่วงที่มีโรคระบาด และเอกสารที่ชุมชนไม่สามารถหามาได้เองหรือผลิตเองได้

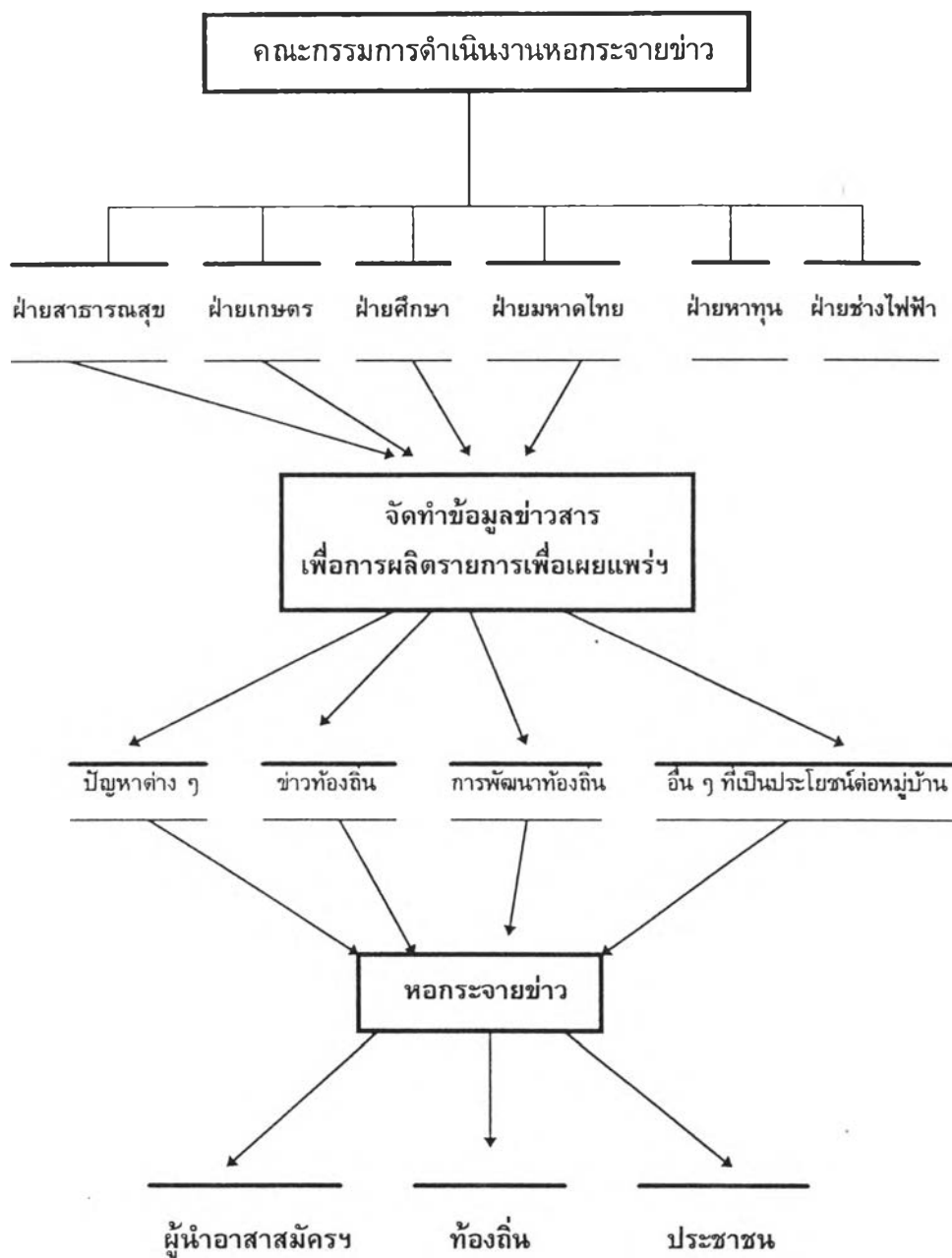
3.3 คณะกรรมการพัฒนาจังหวัด (กพจ.) หรือคณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัด (กสจ.) มีหน้าที่ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารหรือสื่อต่าง ๆ ที่เกินขีดความสามารถของชุมชนจะผลิตหรือหามาได้เอง

คณะกรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารหมู่บ้าน

ที่มา : กองสุขศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข , คู่มือหอกระจายข่าวสารหมู่บ้าน , 2530

แผนผังแสดงการดำเนินงานหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

ที่มา : กองสุขศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข , คู่มือหอกระจายข่าวสารหมู่บ้าน , 2530

การเงินและงบประมาณดำเนินงาน

ทางด้านการเงินและงบประมาณสำหรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางหอกระจายข่าวนั้น จะได้รับเข้ามาหลายทางด้วยกันตามแต่ลักษณะของหอกระจายข่าวที่ได้จัดตั้งขึ้นมา กล่าวคือ ถ้าเป็นหอกระจายข่าวที่ทางชุมชนได้ร่วมกันจัดสร้างขึ้นมา ก็จะมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดหาทุนรับผิดชอบ ซึ่งอาจจะได้มาโดยวิธีการรับบริจาค การจัดมหรสพ การจัดตลาดนัดชุมชน การให้เช่าอุปกรณ์เครื่องขยายเสียง หรือถ้าเป็นหอกระจายข่าวของโรงเรียน วัด หรือสถานีนามัย ก็จะใช้งบประมาณที่ได้รับประจำอยู่แล้วมาจัดสรรใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ค่าไฟฟ้า ค่าแบตเตอรี่ ค่าน้ำมัน(ในกรณีที่ไม่มีไฟฟ้าหรือแบตเตอรี่) ค่าสมุด ดินสอ ปากกา ค่ามันเทปบันทึกเสียง และค่าซ่อมบำรุงวัสดุอุปกรณ์ สำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการในระดับอำเภอหรือจังหวัดเพื่อขอเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ส่วนมากจะใช้ยานพาหนะของตนเอง หรือใช้เวลาตอนออกไปประชุมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู หรือ ผักผู้ที่ออกไปอำเภอ จังหวัดช่วยดำเนินการให้ตามสะดวก ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการหรือผู้ประกาศทางหอกระจายข่าว จะไม่ได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใด

การสนับสนุนด้านต่าง ๆ

จากการวิจัยของนายแพทย์สมควร จำเริญและคณะ พบว่างบประมาณในการจัดตั้ง จะได้รับการสนับสนุนจากวิธีการขอรับบริจาคและ การจัดหาทุน จากงบประมาณโครงการพัฒนาชนบทตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร งบประมาณจากองค์การบริหารจังหวัด และจากที่อื่น ๆ ตามวาระ นอกจากนั้นยังพบอีกว่าในภาพรวมแล้ว หน่วยงานที่มีการสนับสนุนกิจกรรมทางหอกระจายข่าว เรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับคือ หน่วยงานของกระทรวง

มหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ กระทรวงกลาโหม

บทบาทและภารกิจขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับหอกระจายข่าว

1. กระทรวงมหาดไทย

1.1 ภารกิจของกระทรวงมหาดไทย

ภารกิจหลักของกระทรวงมหาดไทยคือการบำบัดทุกข์บำรุงสุข ซึ่งในภารกิจที่สำคัญคือการปกครองท้องถิ่น และการพัฒนาชุมชน ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของภารกิจดังกล่าว การให้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐบาลลงไปสู่ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล จึงเป็นสิ่งสำคัญ และวิธีการใช้หอกระจายข่าวและเสียงตามสายจึงมีบทบาทสำคัญ ซึ่งได้ริเริ่มจาก เทศบาล สุขาภิบาล และต่อมากระจายไปถึงตำบล หมู่บ้าน ตามลำดับ

1.2 การดำเนินงานของกระทรวงมหาดไทยกับหอกระจายข่าว

(1) การจัดตั้งหอกระจายข่าว จากข้อมูลหอกระจายข่าวทั่วประเทศจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้เนื่องจาก หอกระจายข่าวส่วนใหญ่ จัดตั้งด้วยงบประมาณพัฒนาชนบท เช่น งบในความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือที่เรียกกันว่า “งบ ส.ส” งบขององค์การบริหารส่วนจังหวัด งบโครงการสร้างงานในชนบท (กสช) และงบโครงการพัฒนาตำบล เป็นต้น ซึ่งการของงบประมาณเหล่านี้จะผ่านทางหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทย คือ กรมการปกครอง บ้าง กรมการพัฒนาชุมชนบ้าง หรือที่ทำการอำเภอต่าง ๆ ทำให้ดูเหมือนว่า กระทรวงมหาดไทยมีหอกระจายข่าวที่อยู่ในความดูแลจำนวนมาก ในทางปฏิบัติแล้ว กระทรวงมหาดไทยจะเป็นเสมือนทางผ่านของงบประมาณในการก่อสร้าง เพื่อให้ลงไปสู่หมู่บ้าน ตำบล เท่านั้นเอง ความรับผิดชอบดูแลจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสภาตำบลเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนั้น กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชน ได้มีบทบาทในการกระตุ้นให้ประชาชนร่วมมือกันจัดตั้งหอกระจายข่าวขึ้นในหมู่บ้านของตนเอง โดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการอีกเป็นจำนวนมาก

(2) การสนับสนุนการดำเนินงานหอกระจายข่าว กระทรวงมหาดไทยโดยเฉพาะหน่วยงานที่ดำเนินงานในพื้นที่ชนบท ไม่ว่าจะเป็น กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) แม้แต่ตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ต่างก็เข้าไปใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่ข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ ที่เข้าไปดำเนินการในหมู่บ้าน ตำบล ให้ชาวบ้านได้รับรู้และเข้าใจ ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

ดังนั้น การสนับสนุนส่วนใหญ่จึงเป็นไปในรูปของ ข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ โดยส่งผ่านทางนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ นำข่าวสารที่ต้องการเผยแพร่ไปออกกระจายเสียงทางหอกระจายข่าว แต่ไม่ได้มีการสนับสนุนในด้านงบประมาณ อุปกรณ์ หรือการฝึกอบรมผู้ดูแลรักษาหอกระจายข่าว

(3) กระทรวงมหาดไทยได้เห็นความสำคัญของหอกระจายข่าว จึงได้มีการสำรวจข้อมูลหอกระจายข่าวทั่วประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะได้จัดหาข้อมูล ข่าวสาร เผยแพร่ให้แก่หอกระจายข่าว โดยเฉพาะการผลิตสื่อเป็นเทป เพื่อให้หอกระจายข่าวนำไปเปิดให้ชาวบ้านฟัง เช่นการรณรงค์เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โครงการรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ โครงการปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ และโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กขคจ.) ของกรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ กระทรวงมหาดไทยยังได้ใช้หอกระจายข่าวเป็นช่อง

ทางเผยแพร่ข่าวเป็นเอกสาร ได้แก่ ประกาศ คำสั่ง กฎหมาย และระเบียบ ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ดำเนินการหอกระจายข่าวได้อ่านให้ประชาชนรับทราบผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสำคัญ

นอกจากนี้ กรมการพัฒนาชุมชนยังได้จัดทำโครงการหอกระจายข่าวเพื่อชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 2530) ในปี 2530 โดยสนับสนุนเทพความรู้และเอกสารสารคดีต่าง ๆ ให้แก่หอกระจายข่าว

ในส่วนของกรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินการสนับสนุนเทพรายการให้แก่หอกระจายข่าวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2539)

1.3 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหอกระจายข่าวของกระทรวงมหาดไทย

(1) ขาดการควบคุมดูแลหอกระจายข่าวที่จัดสร้างขึ้นมาก เนื่องจากไม่มีงบประมาณที่ต่อเนื่องที่จะบำรุงรักษา ส่วนใหญ่จะอาศัย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลรักษา ดังนั้น บางแห่งที่ชำรุด อาจจะไม่มีการซ่อมแซมอุปกรณ์เลย ส่วนบางแห่งผู้ใหญ่บ้านจะต้องใช้เงินส่วนตัวไปซ่อมแซม

(2) ขาดงบประมาณสำหรับดำเนินการ กระทรวงมหาดไทยได้จัดสร้างหอกระจายข่าว แล้วมอบให้หมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ โดยไม่ได้จัดหางบประมาณสำหรับดำเนินงานให้ การจัดทำรายการออกอากาศย่อมมีค่าใช้จ่าย คือ ค่าไฟฟ้า ค่าซื้อเทปสำหรับใช้เปิดออกอากาศ ค่าติดต่อเพื่อขอรับการสนับสนุนรายการเช่นค่าไปรษณีย์ และถ้าหอกระจายข่าวใดผู้ดูแลได้รับการอบรมการจัดทำรายการ ก็จะต้องมีค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการด้วยเช่นค่าเทป ค่าเอกสารความรู้ต่าง ๆ ทั้งนี้ไม่รวมค่าเสียเวลาของผู้ดำเนินงานซึ่งไม่ได้ค่าตอบแทนแต่อย่างใด ซึ่งกระทรวงมหาดไทยไม่ได้เตรียมการไว้เมื่อจัดสร้างหอกระจายข่าวแล้ว จึงเสมือนนำภาระไปให้แก่ชาวบ้านต้องชวนชวยจัดหางบส่วนนี้มาเอง จึงทำให้บางหมู่บ้านหยุดใช้หอกระจายข่าวไปทำให้ขาดช่องทางการสื่อสารภายในชุมชนไปด้วย

(3) ขาดความชัดเจนในการรับผิดชอบ เนื่องจากงบประมาณในการจัดตั้งส่วน ใหญ่เป็นงบประมาณเฉพาะกิจ เช่น งบ สส. งบ กสช. เป็นต้น ตลอดจนยังไม่มีหน่วยงานใน ระดับกรมที่จะเข้าไปดำเนินการในการดูแลกระจายข่าวอย่างจริงจัง

(4) ขาดความต่อเนื่องในการจัดทำทะเบียนหอกระจายข่าว จากเอกสารข้อมูล หอกระจายข่าวซึ่ง กองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยได้ขอให้จังหวัดส่งข้อมูล เกี่ยวกับที่ตั้งหอกระจายข่าว และผู้ดูแลรับผิดชอบให้เพื่อใช้ในการส่งเอกสารเผยแพร่ การรวบรวมข้อมูลได้จัดทำเฉพาะปี 2536 และไม่ได้มีการจัดทำข้อมูลเพิ่มเติมอีก (ทวีศักดิ์ สุขสมัย , สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2539)

2. กระทรวงสาธารณสุข

2.1 ภารกิจของกระทรวงสาธารณสุข

ภารกิจหลักของกระทรวงสาธารณสุข นอกจากการรักษาผู้เจ็บป่วยต่าง ๆ แล้ว การระวังป้องกันโรคก็เป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งการที่จะป้องกันโรคอย่างได้ผลก็คือ การให้ความรู้เรื่องการรักษาสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล(Personal Hygiene) การให้ความรู้ด้าน สาธารณสุขศึกษา (Community Hygiene) และสุขศึกษาสำหรับครอบครัว (Domestic Hygiene) ด้วย (กองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข, 2529: น. 6) แต่การให้ความรู้ดังกล่าว โดยการให้สุขศึกษาในโรงเรียนและการกระจายเสียงโดยวิทยุกระจายเสียงยังไม่เพียงพอ ดังนั้น กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ให้ความสนใจที่จะใช้หอกระจายข่าวเข้ามามีส่วนในการรณรงค์คุณ ภาพชีวิต การให้ข้อมูลเรื่องงานสาธารณสุขมูลฐานอย่างจริงจัง

2.2 การดำเนินงานของกระทรวงสาธารณสุขกับหอกระจายข่าว

(1) กระทรวงสาธารณสุขได้ทดลองเชิงวิจัยใช้หอกระจายข่าวใน 4 จังหวัด คือ เชียงใหม่ นครราชสีมา ปราจีนบุรี และสุราษฎร์ธานี ผลปรากฏว่าการเผยแพร่ข้อมูลด้าน

สาธารณสุขมูลฐานโดยหอกระจายข่าวได้ผลดีในระยะเริ่มแรกต่อมาเขาลงไปเนื่องจากขาด การดูแลรักษาเครื่องอุปกรณ์และขาดการจัดรายการที่น่าสนใจประกอบกับชาวบ้านมีภารกิจของ ตนมากจึงไม่สนใจติดตามฟังข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

(2) กระทรวงสาธารณสุขได้ขยายผลเนื่องจากเห็นประโยชน์โดยสนับสนุนให้มีหอ กระจายข่าวขึ้นปีละประมาณ 20 จังหวัด (บางอำเภอและบางหมู่บ้านเท่านั้น) นอกจากนั้นกอง สุขศึกษา ได้จัดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ในภูมิภาคคือ อบรมเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด ในรูปการจัดเป็น ครู ก. และ ครู ข. ขึ้น เพื่อไปอบรมระดับอำเภอ - ตำบล และถ่ายทอดสู่ชาว บ้านในหมู่บ้าน นอกจากนั้นได้จัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อเทปใช้ในกิจการของหอกระจายข่าวให้ แก่หมู่บ้านต่าง ๆ อีกด้วย แต่ยังไม่มียังงบประมาณช่วยการซ่อมบำรุงรักษาอุปกรณ์

(3) กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับองค์การอนามัยโลกจัดโครงการศูนย์เผยแพร่ความ รู้ข่าวสารหมู่บ้านซึ่งหอกระจายข่าวเป็นระบบหนึ่งในการเผยแพร่ข่าวสาร มีการให้ความรู้เกี่ยว กับการบริหารจัดการหอกระจายข่าวจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าวหมู่บ้าน ตลอดจนจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้จัดรายการของหอกระจายข่าวที่อยู่ในความรับผิดชอบขึ้น

(4) การดำเนินงานของหอกระจายข่าวในความรับผิดชอบของกระทรวงสาธารณสุข ยังคงทำหน้าที่เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้สาธารณะในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ด้านสาธารณสุข การศึกษา การเกษตร และการพัฒนา ทั้งยังทำหน้าที่ถ่ายทอดข่าวประจำวัน จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยอีกด้วย

(5) กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจำนวนหอกระจายข่าวทั่ว ประเทศ จากการรายงานของสาธารณสุขจังหวัด และได้แบ่งแยกประเภทของหอกระจายข่าว ออกเป็น 4 ประเภท คือ จำนวนหอกระจายข่าวทั่วประเทศ จำนวนหอกระจายข่าวที่ดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง จำนวนหอกระจายข่าวที่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

และประเภทหอกระจายข่าวดีเด่นที่สามารถศึกษาดูงานได้ โดยได้จัดพิมพ์เป็นคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้วย

(6) ปัจจุบันกองสุขศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขยังคงให้การสนับสนุนการดำเนินงานหอกระจายข่าวอย่างต่อเนื่องดังนี้

สนับสนุนงบประมาณในการอบรมผู้ดำเนินการหอกระจายข่าวสารหมู่บ้าน ให้เป็นค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าพาหนะแก่ผู้เข้าอบรม 50 บาท/คน/วัน โดยใช้เวลาอบรมรุ่นละ 3 วัน และสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าวัสดุในการอบรม 30 บาท/คน/รุ่น

สนับสนุนเอกสารทางวิชาการ เช่น คู่มือการปฏิบัติงานการเผยแพร่ความรู้ข่าวสารเพื่อการพัฒนาและการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารหมู่บ้าน, บทความสำหรับเผยแพร่ทางหอกระจายข่าวสารหมู่บ้านและเทปเสียงบทความสำหรับเผยแพร่ทางหอกระจายข่าวสารหมู่บ้าน

สำหรับการซ่อมบำรุงอุปกรณ์หอกระจายข่าวสารหมู่บ้านจะไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ แต่จะใช้งบประมาณจากการบริจาคของชาวบ้าน และ ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนหอกระจายข่าวฯ โดยหารายได้จากการรับบริจาค การขายสินค้า การจัดมหรสพและตลาดนัด

2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหอกระจายข่าวของกระทรวงสาธารณสุข

หอกระจายข่าวในความรับผิดชอบของกระทรวงสาธารณสุข ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ที่สถานีอนามัย ดังนั้นการดูแลรักษาจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของสถานีอนามัย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงาน โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้ดูแลรักษา และทำหน้าที่เป็นผู้จัดรายการด้วย ปัญหาและอุปสรรคที่กระทรวงสาธารณสุขประสบ คือ

(1) ปัญหาเรื่องของกฎระเบียบที่จะใช้กับหอกระจายข่าว ยังไม่ชัดเจน เช่นปัญหาการจะให้พรรคการเมืองหาเสียงโดยผ่านทางหอกระจายข่าวได้หรือไม่ และจะไปขออนุญาต

จากใคร หรือการโฆษณาสินค้าเช่น ผงซักฟอก ยาสีฟัน จะทำได้หรือไม่ หอกระจายข่าวจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายอะไร (จากรายงานคณะกรรมการพัฒนาหอกระจายข่าวและเสียงตามสายประจำหมู่บ้าน ครั้งที่ 1/2537 วันที่ 10 สิงหาคม 2537)

(2) ปัญหาเรื่องงบประมาณการจัดตั้งและการซ่อมบำรุง เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหาย และส่วนใหญ่ได้แก่ เครื่องขยายเสียง ลำโพง ไมโครโฟน และวิทยุ/วิทยุเทปตามลำดับ (นพ.สมควร จำปิ่ง 2531 : 65) ซึ่งเมื่อเกิดการชำรุดเสียหายผู้ดูแลต้องนำไปซ่อมเอง ทางกระทรวงสาธารณสุขหรือหน่วยงานอื่น ๆ ไม่ได้จัดสรรงบประมาณมาให้

(3) ปัญหาเรื่องบุคลากรที่ดำเนินงานขาดความรู้ในเรื่องการบริหาร การจัดรายการ และการดูแลรักษาอุปกรณ์ แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขจะได้จัดทำโครงการฝึกอบรมผู้ดูแลหอกระจายข่าวแล้วก็ตามแต่ปรากฏว่า มีหอกระจายข่าวเพิ่มมากขึ้นทุกปี และผู้ที่ผ่านการอบรมบางครั้งก็เลิกทำ ผู้ที่ทำต่อไม่ได้ผ่านการอบรม จึงทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลสมบูรณ์ ส่วนใหญ่หอกระจายข่าวจึงทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดข่าวประจำวัน และเปิดเทปความรู้ต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานให้การสนับสนุนมา

(4) ปัญหาเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเช่น ค่าไฟ ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน ค่าเสียเวลาทำมาหากิน ซึ่งไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเช่นกัน ทำให้ผู้ดูแลหอกระจายข่าวบางแห่งไม่ใช้หอกระจายข่าวเพื่อเผยแพร่ข่าวสารแต่จะใช้เฉพาะเวลาที่จำเป็นเช่นประชุมชาวบ้าน หรือแจ้งข่าวสารที่จำเป็นของหมู่บ้านเช่น เด็กหาย ไฟไหม้ หรือใช้เฉพาะเวลาปฏิบัติงานประเพณีประจำหมู่บ้านเท่านั้น

(5) ปัญหาเรื่องการกระจายเสียงไม่ต่อเนื่อง แม้ว่าจะดำเนินงานในรูปคณะกรรมการแล้วก็ตาม แต่หอกระจายข่าวส่วนใหญ่ยังเป็นการดำเนินงานโดยบุคคลคนเดียว ถ้าผู้ดูแลติดภารกิจอื่นก็จำเป็นต้องหยุดการกระจายเสียง ทำให้ขาดความต่อเนื่อง ผู้ฟังขาดความสนใจ

เพราะข้อมูลไม่ต่อเนื่อง

3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.1 ภารกิจหลักของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีภารกิจที่จะส่งเสริมให้ประชาชนนำความรู้และวิทยาการสมัยใหม่เกี่ยวกับการผลิตทางเกษตรกรรมมาปรับปรุงการประกอบอาชีพของตน โดยเฉพาะประชาชนในชนบท อย่างไรก็ตามการให้ความรู้ทางด้านเกษตรโดยผ่านทางสื่อวิทยุหรือเอกสารสิ่งพิมพ์ยังไม่ส่งผลต่อการเรียนรู้และถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากนัก จึงได้มีการจัดทำรายการเทปวิชาการเรื่องสั้น ๆ เพื่อให้หมู่บ้านต่าง ๆ ได้ใช้ในการเผยแพร่ทางหอกระจายข่าวด้วยเช่นกัน

3.2 การดำเนินงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับหอกระจายข่าว

(1) การจัดตั้งหอกระจายนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยังไม่มี การจัดตั้งขึ้นเอง แต่อาศัยหอกระจายข่าวที่มีอยู่แล้วเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและข่าวสารให้แก่ชาวบ้าน ได้ทราบเช่น กำหนดการพบประชาชนของเกษตรตำบล การนัดประชุม การให้ความรู้เกี่ยวกับ การป้องกันโรคระบาดต่าง ๆ

(2) การสนับสนุนการดำเนินงานหอกระจายข่าวส่วนใหญ่จะทำในรูปของการจัดรายการความรู้ทางการเกษตร การตอบปัญหาของเกษตรกรโดยเกษตรตำบลจะเป็นผู้มาตอบปัญหา หรือนำเทปความรู้ต่าง ๆ มาให้เปิดหลังการแนะนำ สาริต ในบางครั้งเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรมาอ่านข่าวสารการเกษตรผ่านทางหอกระจายข่าวเอง

(3) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดให้มีโครงการใช้หอกระจายข่าวเพื่อส่งเสริมการเกษตร โดยการถ่ายทอดเสียงจากรายการวิทยุการเกษตรผ่านหอกระจายข่าวเพื่อกระจาย

ให้ชาวบ้านได้รับทราบข้อมูลข่าวสารให้มากที่สุด (กรมส่งเสริมการเกษตร ,2538) และมีโครงการกลุ่มผู้ฟังวิทยุการเกษตรผ่านหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน (สุอำภา คชไกร, 2531) ใน 15 จังหวัดทั่วประเทศโดยผลิตม้วนเทปเผยแพร่ความรู้การเกษตรจำนวน 8 ชุด 48 เรื่อง

3.3 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหอกระจายข่าวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(1) โดยพื้นฐานแล้ว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยังเห็นว่าการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรโดยการให้ข่าวสารทางเสียงนั้น จะได้ผลเพียงเพื่อให้รับทราบเท่านั้น แต่ผลทางด้าน การนำความรู้ที่ได้รับไปสู่การปฏิบัติยังไม่แน่ใจ จึงเป็นปัญหาทำให้มีการสนับสนุนการดำเนินงานหอกระจายข่าวน้อยมาก

(2) เจ้าหน้าที่ระดับตำบลเองยังขาดทักษะในการเป็นผู้จัดรายการหรือผู้ประกาศข่าว ดังนั้นการดำเนินรายการของเจ้าหน้าที่จึงขาดการกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความสนใจ ส่วนใหญ่มักใช้วิธีอ่านจากบทความ ข้อเขียน ประกาศต่าง ๆ ของทางราชการ (ฝ่ายวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, 2531)

4. กระทรวงศึกษาธิการ

4.1 ภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการ

ภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการคือ ให้การศึกษาแก่ประชาชนและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเกิดความรู้ความสนใจในส่วนที่เกี่ยวกับหอกระจายข่าวก็คือโครงการศึกษาดูชีวิตของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและโครงการศึกษาเพื่อการพัฒนาในเขตชนบทยากจนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นอกจากนั้นกรมการศาสนายังได้เน้นให้วัดเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้ทางศาสนาให้แก่ชุมชน จึงเกิดการจัดตั้งหอกระจายข่าวเพื่อเผยแพร่ศาสนาขึ้นในวัดทั้งนี้รวมถึง มัสยิดและโบสถ์คริสต์ด้วย

4.2 การดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการกับหอกระจายข่าว

(1) การจัดตั้งหอกระจายข่าวของกระทรวงศึกษาธิการอาจจะแยกได้เป็น 2 ส่วนคือ -หอกระจายข่าวที่จัดตั้งขึ้นตามโรงเรียนต่าง ๆ มีทั้งที่จัดตั้งขึ้นด้วยงบประมาณของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและข่าวสารให้แก่นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป หอกระจายข่าวที่จัดตั้งขึ้นในวัดบางแห่ง มัสยิด และโบสถ์คริสต์ ส่วนหนึ่งจัดตั้งด้วยงบประมาณพัฒนาวัดของกรมการศาสนาที่จัดสรรให้วัดต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาวัดซึ่งวัดบางแห่งก็ได้นำไปใช้ในการก่อสร้างหอกระจายข่าว สำหรับมัสยิดและโบสถ์คริสต์ส่วนใหญ่มักก่อสร้างด้วยเงินบริจาค โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเผยแพร่ธรรมะและกิจการของวัด มัสยิดและโบสถ์คริสต์ นอกจากนั้นอาจจะนำหอกระจายข่าวไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ด้วย

(2) การสนับสนุนการดำเนินงานหอกระจายข่าวนั้นพบว่ามี การดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องเพราะดำเนินการโดยส่วนราชการ (โรงเรียน, วัด, มัสยิด เป็นต้น) การดำเนินงานของหอกระจายข่าวที่ตั้งอยู่ในโรงเรียนมักจะใช้ครูในโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบโดยมีนักเรียนเป็นผู้ช่วยในการหาข่าวและประกาศข่าว นอกจากนั้นกรมการศึกษานอกโรงเรียนยังได้มีการจัดหาเทปทางวิชาการด้านอาชีพเพื่อใช้เผยแพร่ทางหอกระจายข่าวอีกด้วย

หอกระจายข่าวที่จัดตั้งในวัดมักจะดำเนินการโดยวัดที่ตั้งหอกระจายข่าวและจะเน้นการให้ความรู้ทางศาสนา แต่อาจจะมีการแจ้งข่าวสารของหมู่บ้าน ข่าวสารทางราชการบ้าง

ส่วนหอกระจายข่าวของมัสยิดซึ่งใน 4 จังหวัดภาคใต้จะมีหอกระจายข่าวอยู่ทุกมัสยิด เพื่อทำหน้าที่บอกเวลาละหมาดและสอนธรรมะ

(3) กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มีการจัดทำหนังสือแนะนำการใช้หอกระจายข่าว
อบรมพิธีกรโฆษกประจำหมู่บ้าน นอกจากนั้นยังได้ทดลองใช้หอกระจายข่าวเพื่อการพัฒนา
อาชีพอีกด้วย (กองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข, 2529 : ผ.5)

(4) การดำเนินงานในส่วนความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการนับว่าเป็นการ
ดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องแต่ยังดำเนินงานอยู่ในวงจำกัดเฉพาะเรื่องเท่านั้น

4.3 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหอกระจายข่าวของกระทรวงศึกษาธิการ

- (1) ปัญหาที่สำคัญคือขาดงบประมาณในการซ่อมแซมรักษาอุปกรณ์
- (2) การให้บริการยังอยู่ในวงจำกัด ไม่มีการกระจายข่าวสารในวงกว้าง เนื้อหาสาระ
มุ่งเป้าหมายเฉพาะกลุ่มเป็นส่วนใหญ่
- (3) ปัญหาที่พบจากการสำรวจของคณะทำงานสำรวจข้อมูลและสถานภาพหอ
กระจายข่าวคือวัดและโรงเรียนส่วนอยู่นอกหมู่บ้าน การกระจายเสียงของโรงเรียนจะได้ยิน
เฉพาะในบริเวณโรงเรียน ไม่ถึงหมู่บ้าน

5. กระทรวงกลาโหม

5.1 ภารกิจของกระทรวงกลาโหม

แม้โดยภารกิจหลักแล้วกระทรวงกลาโหมจะมีหน้าที่ในการป้องกันประเทศแต่ด้วย
ปรัชญาที่ว่า “ประเทศมั่นคง ประชาชนมั่งคั่ง” ทำให้กระทรวงกลาโหมต้องมีบทบาทในการ
พัฒนาประเทศด้วย ในหมู่บ้านที่มีความล่อแหลมทางความมั่นคงโดยเฉพาะหมู่บ้านบริเวณชาย
แดนของประเทศ ดังนั้นกองบัญชาการทหารสูงสุดจึงได้เข้าไปดำเนินการจัดหมู่บ้านอาสาป้องกัน
ตนเองชายแดน(อชด.)ขึ้น โดยมีหน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ (นพค) เป็นหน่วยปฏิบัติการขึ้นอยู่

กับ กรป. กลาง ทำหน้าที่พัฒนาหมู่บ้านต่าง ๆ บริเวณชายแดน ซึ่งในพัฒนาหมู่บ้านดังกล่าวจึงมีการจัดตั้งหอกระจายขึ้นเพื่อทำหน้าที่ส่งข่าวสารให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

5.2 การดำเนินงานของกระทรวงกลาโหมกับหอกระจายข่าว

(1) การจัดตั้งหอกระจายข่าวในส่วนความรับผิดชอบของกระทรวงกลาโหมนั้นส่วนใหญ่อ้างตั้งอยู่ในหมู่บ้านอาสาป้องกันตนเองชายแดนหรือหมู่บ้านตามโครงการพระราชดำริต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อทำหน้าที่แจ้งข่าวด่วน เหตุร้ายต่าง ๆ ให้ประชาชนได้ทราบจะได้ป้องกันหรือหลบภัยได้ทันถ่วงที แต่ในภาวะการปกติหอกระจายข่าวในหมู่บ้านเหล่านั้นก็จะทำหน้าที่เช่นเดียวกับหอกระจายข่าวในหมู่บ้านทั่วไป

(2) การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ต่าง ๆ ยังไม่การดำเนินงานเช่นเดียวกับหอกระจายข่าวในหมู่บ้านปกติ ส่วนใหญ่จะมีการถ่ายทอดข่าวประจำวันและรายการเพื่อแผ่นดินไทยของวิทยุทหารให้ประชาชนได้ฟังเป็นการปลุกจิตสำนึกในการป้องกันประเทศชาติ

5.3 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหอกระจายข่าวของกระทรวงกลาโหม

- (1) ปัญหาก็เช่นเดียวกับหอกระจายข่าวของหน่วยงานอื่น ๆ คือขาดผู้ดูแลรับผิดชอบอย่างแท้จริง
- (2) ขาดการจัดระบบบริหารงานหอกระจายข่าวให้เกิดประสิทธิภาพ
- (3) ขาดงบประมาณในการดูแลรักษา ซ่อมบำรุงอุปกรณ์ของหอกระจายข่าว
- (4) ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

6. กรมประชาสัมพันธ์

6.1 ภารกิจหลักของกรมประชาสัมพันธ์

กรมประชาสัมพันธ์ในปัจจุบันมีภารกิจ 3 ประการ คือ ภาระหน้าที่ในฐานะหน่วยงานประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ในการเผยแพร่นโยบายและผลงานของรัฐบาล หน้าที่ในการแก้ไขความเข้าใจผิดใด ๆ ที่มีต่อรัฐบาลทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ หน้าที่ในฐานะหน่วยงานด้านสื่อสารมวลชน มีหน้าที่ในการให้ข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง และภารกิจในฐานะหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่ในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นหน้าที่หลักมาตั้งแต่ตั้งกรมประชาสัมพันธ์ (พรสวรรค์ อุทาร์วุฒิพงศ์ ,2535 : น.163) หน้าที่ในการเผยแพร่ นโยบายและผลงานของรัฐบาลสู่ประชาชนทั่วประเทศ นอกจากจะผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ ในเครือของกรมประชาสัมพันธ์แล้ว ยังได้ใช้หอกระจายข่าวเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารลงสู่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะแห่งอีกด้วย

6.2 การดำเนินงานของกรมประชาสัมพันธ์กับหอกระจายข่าว

6.2.1 การดำเนินงานด้านการวางแผนนโยบายเพื่อพัฒนาหอกระจายข่าว

สืบเนื่องจากการประชุมแปรญัตติของคณะกรรมการพิจารณาพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2537 ของสภาผู้แทนราษฎร ในวาระการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของกรมประชาสัมพันธ์ นั้น ปรากฏว่า นายชัย ชิดชอบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดบุรีรัมย์ กรรมการท่านหนึ่งได้ขอให้กรมประชาสัมพันธ์พิจารณาจัดสรร หรือตั้งงบประมาณเพื่อการดูแลหอกระจายข่าวให้เป็นระบบ เพื่อใช้งานด้านการเผยแพร่ข่าวให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน เพราะขณะนี้ผู้แทนราษฎรได้จัดตั้งให้ชาวบ้านแล้ว แต่ไม่มีงบสำหรับซ่อมแซมหรือบำรุงรักษา และหอกระจายข่าวก็ยังอยู่อย่างกระจัดกระจายที่กรมการปกครองบ้าง กรมพัฒนาชุมชนบ้าง ยังไม่มีการขออนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย จึงขอให้กรมประชาสัมพันธ์จัดทำงบประมาณเพื่อการดูแลหอกระจายข่าวสำหรับปีงบประมาณ 2538 ขอมมาแล้วจะให้การสนับสนุน กรมประชาสัมพันธ์จึงได้รับมาพิจารณาและดำเนินการค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับหอกระจายข่าว

โดยได้ติดต่อประสานงานกับกองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนหอกระจายข่าว และได้จัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ฝ่ายประชาสัมพันธ์กระทรวงศึกษาธิการ กองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน กรมการปกครอง และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งจากการประชุมเพื่อปรึกษาหารือเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2536 ทำให้กรมประชาสัมพันธ์ได้ทราบถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

(1) ประเด็นปัญหาสภาพหอกระจายข่าวในปัจจุบัน

1.1 ที่ประชุมหารือได้แสดงความเห็นและยอมรับว่าตัวเลขจำนวนหอกระจายข่าวที่แต่ละหน่วยงานมีอยู่ ยังคงคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทั้งนี้ เนื่องจากไม่มีข้อกำหนดลักษณะที่ชัดเจนว่าหอกระจายข่าวมีลักษณะเป็นอย่างไร นอกจากหอกระจายข่าวตามลักษณะของกระทรวงสาธารณสุขกำหนดและสำรวจไว้ มีลักษณะและจำนวนค่อนข้างชัดเจนคือ ปี 2536 มีจำนวน 39,348 แห่ง และมีหอกระจายข่าวที่ยังคงดำเนินงานต่อเนื่อง จำนวน 35,564 แห่ง และกระทรวงสาธารณสุขก็ดูแลสนับสนุนและช่วยด้านรายการและความรู้เกี่ยวกับการบำรุงรักษา ไม่ใช่ลักษณะผู้เป็นเจ้าของหอกระจายข่าว จึงควรสำรวจให้ทราบข้อมูลจำนวนและที่ตั้งของหอกระจายข่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและทันสมัย เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดการจัดระบบบริหารหอกระจายข่าวในอนาคต

1.2 ที่ประชุมปรึกษาหารือได้แสดงความเห็นสรุปได้ว่า หอกระจายข่าวที่มีอยู่มีที่มาแตกต่างกัน เช่น มีผู้มอบให้หมู่บ้าน บางที่มีผู้ซื้อมาเองและติดตั้งเป็นหอกระจายข่าวทั้งชั่วคราวและถาวร ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลสำคัญ หรือ ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน โรง

เรียน สมภารวัด สารวัตรและอาสาสมัครหรือกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ดูแล เปิด - ปิด ซ่อม บำรุงรักษาเท่านั้น ไม่มีใครเป็นเจ้าของและจดทะเบียน นอกจากรายที่ซื้อมาเองด้วยเงินส่วนตัว

ตัว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประสานงานกันให้เป็นระบบโดยไม่ยึดถือว่าใครเป็นเจ้าของ เพราะทางหน่วยงานมีผู้แทนอยู่ในพื้นที่ที่สามารถติดต่อประสานงานกันได้

(2.) ประเด็นปัญหาด้านงบประมาณที่ใช้เกี่ยวกับหอกระจายข่าว

ที่ประชุมหรือได้แสดงความเห็นและสรุปได้ว่า หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เกิดจากชาวบ้านริเริ่มขึ้นบ้าง ส.ส.ให้การสนับสนุนบ้าง จัดหามาโดยส่วนตัวบ้าง จากการทำบุญบ้าง ไม่มีหน่วยงานของรัฐหน่วยใดเป็นผู้ตั้งงบประมาณเพื่อการนี้ ที่ประชุมมีความเห็นต่อไปว่า สมควรมีทะเบียนหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เพื่อที่จะได้หาผู้ดูแลที่ชัดเจนสามารถติดต่อได้ เป็นกิจจะลักษณะ ให้มีการจัดระเบียบการบริหารหรือจัดการโดยกรรมการหมู่บ้าน ตลอดจนกำหนดแนวทางการทำงานและระเบียบที่จำเป็น และควรกำหนดลักษณะหอกระจายข่าวให้ชัดเจนและมีหน่วยงานกลางประสานงานกับเจ้าของเดิม

(3.) ประเด็นปัญหาด้านลักษณะรายการ

ที่ประชุมหรือได้แสดงความเห็นสรุปได้ว่า การเสนอรายการการกระจายเสียงของหอกระจายข่าว ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนขึ้นอยู่กับลักษณะวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ฤดูกาล แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเวลา เปิด - ปิด หอกระจายข่าวคือ ช่วงเช้า - เย็นและตามโอกาสอื่น ๆ ที่จำเป็น ด้านเนื้อหาและลักษณะรายการ ส่วนใหญ่เป็นเทปบันทึกเสียงและพูดสด โดยรับรายการและข้อมูลจากหน่วยงานของกระทรวงหลัก เช่น สาธารณสุข มหาดไทย เกษตรและสหกรณ์ และศึกษาธิการ นอกจากนั้นหอกระจายข่าวส่วนใหญ่ยังถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยทั้งภาคเช้าและภาคค่ำด้วย ผู้กำกับหรือจัดรายการส่วนใหญ่จะเป็น ผู้

ใหญ่บ้าน สารวัตร กรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัคร และอื่น ๆ ตามลักษณะของแต่ละแห่ง หอกระจายข่าวที่มีลักษณะรายการค่อนข้างชัดเจนมีหอกระจายข่าวที่กระทรวงสาธารณสุขสนับสนุนต่อเนื่อง

(4.) ประเด็นปัญหาการประสานงาน

ที่ประชุมได้แสดงความเห็นสรุปได้ว่า หอกระจายข่าวที่เป็นอยู่ขณะนี้ เป็นสมบัติของคนในหมู่บ้านต่างฝ่ายต่างช่วยกันดูแลและเข้าใจกัน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน 6 กระทรวงหลักมีส่วนส่งเสริมและประสานงานกันในพื้นที่ด้วยดี เพียงแต่ไม่มีหน่วยใดมีงบประมาณเพื่อการนี้เท่านั้น ถ้ามีรูปแบบการประสานหอกระจายข่าว งานด้านการประชาสัมพันธ์จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่านี้

(5.) ประเด็นปัญหาด้านนโยบายการตั้งหอกระจายข่าว

ที่ประชุมหารือได้แสดงความเห็นว่า หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหอกระจายข่าวยังไม่มียุทธศาสตร์ชัดเจนในการจัดการหรือใช้คนของหอกระจายข่าว เนื่องจากไม่มีหน่วยใดเป็นเจ้าของ

2 จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น กรมประชาสัมพันธ์ จึงได้นำเป็นข้อเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ ซึ่งมีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์) เป็นประธาน ในการประชุมคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติครั้งที่ 1/2537 เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2537 ที่ประชุมซึ่งประกอบด้วยผู้แทนหน่วยราชการ โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ทรงคุณวุฒิทางการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารมวลชน ผู้แทนภาคเอกชน ได้มีมติให้ฝ่ายเลขานุการ (กรมประชาสัมพันธ์) ดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้

(1) สืบตรวจสอบสภาพของหอกระจายข่าว

- (2) วางแผนการดำเนินงานของการใช้หอกระจายข่าว
- (3) วางแผนการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่หอกระจายข่าวในด้านการประชาสัมพันธ์ และการบำรุงรักษา
- (4) ให้พิจารณาว่าหมู่บ้านที่ยังไม่มีหอกระจายข่าวจะมีทางสนับสนุนอย่างไรบ้าง ต่อมากรมประชาสัมพันธ์ได้รับจดหมายของส.ส.ชัย ชิดชอบ (รัฐสภาที่ พิเศษ /2537 ลงวันที่ 2 มีนาคม 2537) นำส่งจดหมายของผู้ใหญ่บ้านหนองผักโพด หมู่ 4 ตำบล แสลงพัน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีใจความว่าหมู่บ้านดังกล่าวเป็นหมู่บ้านที่ กันดารและยากจน มี 92 ครัวเรือน มีประชากร 440 คน เพื่อให้การส่งข่าวสารของทางราชการ แก่ราษฎรในหมู่บ้านได้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน จึงขอความอนุเคราะห์หอกระจายข่าว พร้อมเครื่องกระจายเสียงและลำโพงเพื่อใช้ในการกระจายข่าวในหมู่บ้าน ซึ่ง ส.ส.ชัย ชิดชอบ เห็นว่าการกระจายข่าวเป็นเรื่องที่สำคัญของประเทศ จึงขอให้กรมประชาสัมพันธ์จัดสรรงบประมาณหรือของบประมาณดำเนินการในปี 2538 ไปด้วย กรมประชาสัมพันธ์จึงได้นำเสนอ คณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติเพื่อตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดำเนินการศึกษาแนวทางการดำเนินงานหอกระจายข่าวตามที่คณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติมีมติ

คณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติได้มีมติในคราวประชุมครั้งที่ 2/2537 เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2537 อนุมัติให้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหอกระจายข่าวและเสียงตามสาย ขึ้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ ที่เล็งเห็นความสำคัญของการสื่อสารผ่านทางหอกระจายข่าว

คณะกรรมการพัฒนาหอกระจายข่าวและเสียงตามสายประจำหมู่บ้านประกอบด้วย อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เป็นประธาน ผู้แทนหน่วยงาน และผู้ทรงคุณวุฒิ (นายประธาน รังสิมาภรณ์ และนายจุมพล รอดคำดี) เป็นอนุกรรมการ รวมทั้งสิ้น 21 คน คณะอนุกรรมการ

ชุดนี้ได้มีการประชุมครั้งที่ 1/2537 เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2537 ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่อง การดำเนินงานด้านหอกระจายข่าวของแต่ละหน่วยงานในการให้การสนับสนุนหอกระจายข่าว และเสียงตามสาย และการกำหนดแนวนโยบายในการพัฒนาหอกระจายข่าวและแนวทางใน การจัดทำแผนแม่บทแล้ว มีมติให้ตั้งคณะทำงานสำรวจสถานภาพของหอกระจายข่าว ขึ้น เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนแม่บทต่อไป

คณะทำงานสำรวจข้อมูลและสถานภาพหอกระจายข่าวประกอบด้วย นาย จุมพล รอดคำดี เป็นประธานคณะทำงาน ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหอกระจายข่าวเป็นคณะ ทำงาน ได้ประชุมเพื่อพิจารณาวางแผนการทำงานและออกแบบสำรวจเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล และได้ดำเนินการกำหนดแนวทางการสำรวจข้อมูลและสถานภาพหอกระจายข่าว จัดทำแบบ สสำรวจ และได้ออกทดสอบแบบสำรวจจำนวน 2 ครั้งใน 2 จังหวัดคือ จังหวัดนครราชสีมา และ จังหวัดราชบุรี ผลการออกทดสอบแบบสอบถามสรุปได้ว่า ในการนำแบบสำรวจไปทดสอบก่อน ใช้ในพื้นที่สองจังหวัดข้างต้น พบว่า ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ดูแลหอกระจายข่าวจำนวนหนึ่งจะใช้ เวลานานในการตอบแบบสอบถาม บางหมู่บ้านมีหอกระจายข่าวถึง 2 แห่งผู้กรอกแบบสอบถาม ก็จะไปกรอกไปในแบบสอบถามเดียวกันสำหรับความเข้าใจเรื่องหอกระจายข่าวและเสียงตามสาย ยังไม่ชัดเจนเนื่องจากชาวบ้านจะเรียกตามลักษณะทางเทคนิคที่มองเห็นด้วยสายตาเป็นหลัก สำหรับคำถามที่ถามเกี่ยวกับความต้องการให้รัฐช่วยเหลืออะไรบ้างซึ่งมีคำตอบให้เลือกอยู่ทั้ง หมด 5 ข้อ คือ 1. จัดอบรมผู้จัดรายการให้หอกระจายข่าว 2. จัดข้อมูลข่าวสารให้ 3. จัดหาอุปกรณ์เพิ่มเติม 4. จัดสรรงบประมาณการบำรุงรักษาและซ่อมแซม และ 5. อื่น ๆ (ไปรตระบุ)...นั้นปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 49 รายต่างตอบว่าต้องการให้จัดอบรม ผู้จัดรายการให้หอกระจายข่าว สำหรับรายการกระจายเสียงส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นการถ่ายทอดเสียงจากสถานีวิทยุกระจายเสียงเป็นหลัก เปิดเทปสารคดี และพูดอ่านข่าวเองเป็นส่วน

ใหญ่ คณะทำงานสำรวจข้อมูลและสถานภาพได้พิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคที่จะทำให้การดำเนินงานล่าช้าทั้งนี้เนื่องจากจะเป็นการเก็บข้อมูลทั่วประเทศจึงต้องได้รับงบประมาณและความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เป็นอย่างดีงานจึงจะสำเร็จคณะทำงานสำรวจข้อมูลและสถานภาพได้รายงานให้คณะอนุกรรมการพัฒนาหอกระจายข่าวและเสียงตามสาย เพื่อทราบในการประชุมคณะอนุกรรมการฯ ครั้งที่ 1/2538 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2538 และนำเสนอผลการปฏิบัติงานตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ให้คณะอนุกรรมการฯ เพื่อทราบ ที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ มีมติให้นำเรื่องเสนอที่ประชุมคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติพิจารณา ดังนั้น ในคราวประชุมคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติครั้งที่ 1/2538 เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2538 คณะอนุกรรมการพัฒนาหอกระจายข่าวจึงได้เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาดังนี้ การดำเนินงานหอกระจายข่าวในสภาพปัจจุบันมีหลายหน่วยงานในระดับพื้นที่ชนบทมีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ยังคงขาดข้อมูลที่ชัดเจนในด้านต่าง ๆ เช่น จำนวนหอกระจายข่าว ผู้เป็นเจ้าของและรายละเอียดอุปกรณ์ที่ใช้ ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในการดำเนินงานสำรวจข้อมูลและสถานภาพหอกระจายข่าวจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในพื้นที่ จึงเห็นควรให้คณะกรรมการพิจารณา ซึ่งคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเพื่อให้การสำรวจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีมติให้หน่วยงานในพื้นที่ประสานความร่วมมือในการสำรวจครั้งนี้ด้วย

6.1.2 การสนับสนุนหอกระจายข่าวของกรมประชาสัมพันธ์

กรมประชาสัมพันธ์ได้จัดทำโครงการหมู่บ้านประชาสัมพันธ์ในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยใช้หอกระจายข่าวเป็นเครื่องมือเผยแพร่ข่าวสาร ได้จัดทำรายการวิทยุออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดสงขลา เพื่อหอกระจายข่าว และให้

หอกระจายข่าวในพื้นที่หมู่บ้านประชาสัมพันธ์เปิดการกระจายเสียงเพื่อถ่ายทอดรายการดังกล่าวเป็นประจำ เพื่อให้ชุมชนได้รู้สึกมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสาร

นอกจากนั้น โครงการต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมประชาสัมพันธ์ เช่น โครงการอบรมอาสาประชาสัมพันธ์หมู่บ้าน (อปม) โครงการประชาสัมพันธ์รณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ โครงการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย โครงการสิ่งแวดล้อม และโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรดินซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างกรมประชาสัมพันธ์กับกรมพัฒนาที่ดิน ก็ได้ให้ความสำคัญต่อหอกระจายข่าวโดยกำหนดให้หอกระจายข่าวและผู้ดูแลหอกระจายข่าวเป็นกิจกรรมหนึ่งของโครงการ (คือให้การสนับสนุนด้านเทป บทความ ที่เป็นความรู้ด้านต่าง ๆ และการฝึกอบรมให้ผู้ดูแลหอกระจายข่าวมีความรู้ในการเขียนข่าว จัดรายการตามแบบวิทยุกระจายเสียง)

6.3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหอกระจายข่าวของกรมประชาสัมพันธ์

(1) คณะทำงานสำรวจข้อมูลหอกระจายข่าวขาดงบประมาณในการดำเนินการคือในช่วงปีงบประมาณ 2538 ซึ่งต้องดำเนินการสำรวจทั่วประเทศ แต่เนื่องจากไม่ได้มีการตั้งงบประมาณเพื่อการนี้ไว้ จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการสำรวจ

(2) คณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ หมดวาระลงพร้อมกับการเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ และนายกรัฐมนตรี (นายบรรหาร ศิลปอาชา) ได้มอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายปิยะฉัตร วัชรภรณ์) เป็นประธานคณะกรรมการฯ แต่ยังมีได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ จึงทำให้การดำเนินงานต้องหยุดชะงักไป

(3) กรมประชาสัมพันธ์ไม่มีงบประมาณในการจัดตั้งหรือซ่อมแซมหอกระจายข่าว จึงเพียงแต่ให้การสนับสนุนส่งเทปรายการหรือเอกสารความรู้ไปเผยแพร่เท่านั้น ดังนั้น การเผยแพร่จึงไม่ได้ผลเต็มที่เพราะเจ้าหน้าที่ของโครงการไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่อยู่ในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่

(4) เจ้าหน้าที่ของกรมประชาสัมพันธ์ในจังหวัดต่าง ๆ คือเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบุคลากรน้อยไม่เพียงพอที่จะลงไปในพื้นที่ ต่างกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีเจ้าหน้าที่ในระดับตำบลที่จะเข้าถึงประชาชนได้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ปัญหาคือเกิดความไม่พร้อมในการส่งเสริม สนับสนุน ด้านการประชาสัมพันธ์แก่หอกระจายข่าว โดยการเข้าไปช่วยเหลือให้ความรู้ด้านการจัดทำรายการ ด้านการเป็นผู้ประกาศ ด้านช่าง ถึงในพื้นที่ไม่ได้ จึงทำให้ขาดโอกาสในการใช้หอกระจายข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง

(5) เจ้าหน้าที่ของสำนักงานประมาณเห็นว่าหอกระจายข่าวส่วนใหญ่เป็นของกระทรวงมหาดไทย เมื่อมีปัญหาในการดำเนินงาน จึงควรให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการ ซึ่งทำให้โครงการพัฒนาหอกระจายข่าวของกรมประชาสัมพันธ์ไม่ได้รับความสนใจเท่าใด

7. เอกชน

หอกระจายข่าวส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความต้องการที่จะมีแหล่งเผยแพร่ข่าวสารของหมู่บ้าน ชุมชน ดังนั้นส่วนใหญ่จึงเกิดขึ้นจากการร่วมแรง ร่วมใจและร่วมทุนของชาวบ้านที่จะจัดตั้งหอกระจายข่าวขึ้นในหมู่บ้าน โดยการกระตุ้นของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในตำบล หมู่บ้าน ทั้งเกษตรตำบล พัฒนาการ สาธารณสุขตำบล ครู หรือนายอำเภอ ดังนั้นการดำเนินงานมักจะมี ความต่อเนื่องแต่ขาดการจัดระบบการบริหารที่ดี ส่วนใหญ่จะอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่บ้าน กำหนด นอกจากนั้นหอกระจายข่าวประเภทนี้มักจะทำหน้าที่ในทุก ๆ ด้านทั้งการให้ข่าวสารของหมู่บ้าน ข่าวสารของทางราชการ ความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ เท่าที่จะหามาได้ หรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และทำหน้าที่ถ่ายทอด วัฒนธรรม ความบันเทิงในรูปแบบของงานประเพณีประจำหมู่บ้านด้วย

ปัญหาและอุปสรรคของหอกระจายข่าวเอกชน

1. ประสิทธิภาพในการกระจายเสียงมักจะมีคุณภาพต่ำ การจัดระบบกระจายเสียงยังไม่ดีพอ
2. ขาดงบประมาณในการดูแลรักษาและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ
3. การดำเนินการไม่ต่อเนื่อง แล้วแต่ความสนใจ และเวลาที่ว่างจากภารกิจมีมากน้อยเพียงใด

สรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของหอกระจายข่าว

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจจะสรุปปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงานหอกระจายข่าว ที่มีอยู่ทั่วประเทศได้ดังนี้

(1) ขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง การจัดตั้งหอกระจายข่าวส่วนใหญ่ได้มาจากงบประมาณอุดหนุนในลักษณะพิเศษ ทั้งงบประมาณจากโครงการพัฒนาจังหวัดตามข้อเสนอสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (งบ สส.) งบประมาณจากโครงการพัฒนาตำบล หรือโครงการสร้างงานในชนบท (กสช.) ภาวะความรับผิดชอบจึงตกเป็นของคณะกรรมการหมู่บ้านหรือสภาตำบลซึ่งไม่ได้เป็นหน่วยงานของรัฐ แต่เป็นเพียงหน่วยปกครองท้องถิ่น ที่มีภาระดูแลสาธารณสมบัติที่ก่อสร้างในหมู่บ้าน ตำบลเท่านั้น

(2) ขาดงบประมาณที่จะมาสนับสนุนการดำเนินงานของหอกระจายข่าวได้อย่างต่อเนื่องเพราะไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง ภาระต่าง ๆ เช่นค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา ค่าซ่อมแซม ค่าไฟฟ้า ค่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน จึงตกเป็นของผู้ดูแลหอกระจายข่าว ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือคณะกรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าว ซึ่งบุคคลเหล่านี้บางครั้งไม่อาจรับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้ ดังนั้นจึงทำให้การกระจายข่าวของหอกระจายข่าวไม่ต่อเนื่องและไม่สมประโยชน์ในการก่อสร้าง

(3) ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการจัดรายการให้เกิดความสนใจแก่ผู้ฟัง ขาดเทคนิคในการเป็นผู้บรรยาย ผู้ดำเนินรายการหรือโฆษกประจำหอกระจายข่าว ทำให้บางครั้งการเผยแพร่ข่าวสารของผู้ดำเนินรายการขาดความน่าสนใจและในที่สุดผู้ฟังก็ไม่สนใจฟัง

(4) ขาดการสนับสนุน ทางด้านวิชาการ สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะมาถ่ายทอดความรู้ เช่น เทป บทความ ข่าวสาร และประกาศ จึงทำให้หอกระจายข่าวไม่สามารถดำเนินรายการได้ตามตารางที่กำหนดไว้และในที่สุดต้องหยุดดำเนินการหรือจะเปิดกระจายเสียงเฉพาะช่วงที่มีการถ่ายทอดข่าวเท่านั้น

(5) ขาดผู้ประสานงานในการจัดสรรบทความของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะนำเสนอทางหอกระจายข่าวของชุมชนทำให้การเสนอรายการหรือความรู้เป็นไปตามความพอใจของผู้ดูแลหอกระจายข่าวซึ่งบางครั้งอาจไม่ตรงกับความต้องการของชุมชนที่แท้จริง

(6) หอกระจายข่าวที่มีอยู่ยังขาดการพัฒนาด้านเทคนิคเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดกล่าวคือ การกระจายเสียงได้ยินไม่ชัดเจน ผู้ที่อยู่ไกลดังเกินไป และผู้ที่อยู่ใกล้ก็ไม่ได้ยิน

แนวทางการปรับปรุงงานหอกระจายข่าว

หอกระจายข่าวที่มีอยู่แทบทุกหมู่บ้านทั่วประเทศประมาณ 34,079 แห่ง ภายใต้วามดูแลรับผิดชอบของหน่วยงานราชการ องค์กรชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือนักการเมือง ในระดับต่าง ๆ นั้น จากการวิจัยพบว่า สามารถกระจายเสียงและตอบสนองความต้องการของชุมชนในด้านการสื่อสารทดแทนวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ที่มีอยู่ทั่วไปแต่ไม่สามารถหยิบยกปัญหาเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นมาเสนอได้ครบถ้วนและทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้นจากความสำเร็จในการสื่อสารซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนในสังคม ประกอบกับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น จึงควรกำหนดแนวทางการปรับปรุงงานหอกระจายข่าวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ดังนี้

ประการที่ 1. ควรให้มีหอกระจายข่าวอยู่ต่อไป

จากการวิจัยจะเห็นได้ว่า หอกระจายข่าวเป็นสื่อที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนหรือชาวบ้านได้ชัดเจน สามารถเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือบอกเล่าข่าวคราวต่าง ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างทันเหตุการณ์ และตรงกับความต้องการของชาวบ้าน ทั้งเป็นการดำเนินงานของคนในชุมชนซึ่งจะรู้ซึ่งถึงปัญหาของชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงเห็นว่าควรจะสนับสนุนให้มีหอกระจายข่าวในชุมชนต่าง ๆ อยู่ต่อไป จนกว่าจะมีเทคโนโลยีประเภทอื่นเข้ามาแทนที่โดยความเปลี่ยนแปลงคามธรรมชาติของสังคมในชุมชนเหล่านั้นเอง

นอกจากนั้นควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งหอกระจายข่าวขึ้นในหมู่บ้านชนบทให้ทั่วถึง เพื่อเป็นแหล่งให้ข้อมูลข่าวสารตามความต้องการของชุมชนได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ ทั้งนี้การจัดตั้งควรคำนึงรูปแบบของชุมชนเพื่อกำหนดแบบของหอกระจายข่าวว่าควรจะเป็นแบบหอ

สูงหรือเสียงตามสายตามลักษณะภูมิศาสตร์ของชุมชนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการรับฟังได้ชัดเจนและทั่วถึงทั้งชุมชน

ประการที่ 2 การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ

ปัจจุบันหอกระจายข่าวที่มีอยู่ทั่วประเทศกว่า 34,000 แห่ง ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจน ดังนั้น ควรจะกำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบดูแล ไม่ว่าจะเป็นหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นด้วยงบประมาณของหน่วยงานใด โครงการใด หรือของประชาชนเองก็ตาม เมื่อจัดสร้างแล้ว ควรจะมีการจัดทำทะเบียนขึ้นเป็นสาธารณสมบัติของหมู่บ้าน ตำบล และเพื่อดูแลรักษาให้หอกระจายข่าวสามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่อง สมเป็นสื่อมวลชนของชุมชน โดยเรื่องดังกล่าว ควรดำเนินการดังนี้

1. การจัดตั้งหอกระจายข่าว ควรให้ชาวบ้านเป็นผู้ริเริ่มในการจัดตั้ง เพื่อที่จะได้มีความต้องการร่วมกัน และเกิดความรู้สึกหวงแหน เป็นเจ้าของหอกระจายข่าวที่จัดตั้งขึ้น สำหรับงบประมาณในการจัดตั้งนั้น อาจจะมาจกเงินของชาวบ้านเอง หรืองบประมาณของรัฐก็ได้ ทั้งนี้เพราะการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหอกระจายข่าวเป็นความพยายามที่จะใช้สื่อสารมวลชนที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการใช้สื่อมวลชนในชนบทไทย (บุญเลิศ สุภคิลก ,2525: 19-24)

สำหรับการจัดตั้งหอกระจายข่าวควรมีการศึกษาว่าจะจัดตั้งไว้ที่ใดจึงจะเหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อความสะดวก เสียงดังชัดเจน รับฟังได้ทั่วทั้งหมู่บ้าน และเพื่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม ชุมชนเป็นเจ้าของหอกระจายข่าว จากการวิจัยเห็นสมควรจัดตั้งในที่สาธารณะ หรือที่ศาลาประชาคม จะมีความเหมาะสมมากกว่าที่อื่น

2. การดูแลรับผิดชอบ ในส่วนของทางราชการ ควรกำหนดให้มีหน่วยงานขึ้นมาดูแลรับผิดชอบ โดยเมื่อมีการจัดตั้งขึ้นแล้ว ควรมีการขึ้นทะเบียนหอกระจายข่าว เพื่อจัดงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และใช้เป็นข้อมูลในการจัดสื่อ อุปกรณ์(เทป เอกสาร บท

ความ) ในการสนับสนุนหอกระจายข่าวของหน่วยงานต่าง ๆ และเนื่องจากหอกระจายข่าว เป็นเครื่องมือสื่อสารประเภทหนึ่ง สำหรับหน่วยงานกลางนี้ควรมีหน้าที่จัดทำทะเบียนหอกระจายข่าวทั่วประเทศ โดยอาจแบ่งประเภทของหอกระจายข่าวตามแบบที่กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการ คือ หอกระจายข่าวที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และหอกระจายข่าวที่ได้มาตรฐานและกำหนดเป็นมาตรฐานว่า หอกระจายข่าวที่จะขึ้นทะเบียนได้และควรได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐจะต้องประกอบด้วย คุณสมบัติไม่น้อยกว่า 4 ประการตามแนวคิดของวิทยุชุมชนคือ 1) มีการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 2) มีรูปแบบของรายการเป็นการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนโดยมีประชาชนในชุมชนเป็นกลุ่มเป้าหมาย 3) มีการใช้เทคโนโลยีต่ำ ครอบคลุมพื้นที่เฉพาะในหมู่บ้านไม่เกิน 2 หมู่บ้านและ 4) ไม่เป็นการดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า เมื่อหอกระจายข่าวได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นหอกระจายข่าวที่ได้มาตรฐานก็จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินการจากรัฐโดยสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บริหารงบประมาณนั้น และเพื่อให้มีการประเมินผลและติดตามการดำเนินงานของหอกระจายข่าวได้อย่างต่อเนื่อง จึงควรมีให้มีการต่ออายุทะเบียนหอกระจายข่าวทุกสามปี และหอกระจายข่าวที่จะได้รับการต่ออายุจะต้องยังมีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดจึงจะได้รับการสนับสนุนต่อไป

เนื่องจาก กรมประชาสัมพันธ์เป็นองค์กรทางด้านการสื่อสารอยู่แล้ว ดังนั้นกรมประชาสัมพันธ์ควรเป็นหน่วยงานกลางที่จะรับผิดชอบดูแลจัดทำทะเบียนหอกระจายข่าวทั่วประเทศ และเป็นหน่วยงานกลางที่จะประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการสนับสนุนสื่อเพื่อใช้ในหอกระจายข่าว ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดเป็นเอกภาพ และมีความต่อเนื่องในการดำเนินงาน สำหรับหน่วยงานในพื้นที่ ควรมอบให้สภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบ ดูแลหอกระจายข่าว ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของตำบล ตามภาระหน้าที่ที่กำหนดไว้แล้ว (พระราชบัญญัติ สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538)

การดูแลรับผิดชอบหอกระจายข่าว แต่ละแห่งควรจัดให้มีคณะกรรมการดำเนินการหอกระจายข่าวขึ้น ซึ่งจะสามารถดำเนินการส่งกระจายเสียงได้สม่ำเสมอมากกว่าหอกระจายข่าวที่ดำเนินการโดยบุคคล (นพ.สมควร จำเริญ ,2531 : 101) ซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์ของอนันต์ ปานทผลิน (2528) และวิจารณ์ คหัญญา (2531) ที่พบว่าการมีคณะกรรมการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารทำให้การดำเนินงานได้ผลดี ส่วนรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการหอกระจายข่าวอาจใช้แนวทางที่กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุขได้เสนอแนะไว้ในเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานการเผยแพร่ความรู้ข่าวสารเพื่อการพัฒนาและกำเนินงานหอกระจายข่าวสารหมู่บ้าน (กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข ,2535)

ประการที่ 3 ผู้ดำเนินการหอกระจายข่าว

จากการศึกษาวิจัยของ นายแพทย์สมควร จำเริญ พบว่า ผู้ดำเนินการหอกระจายข่าวมีเพียงร้อยละ 18.3 เท่านั้น ที่เคยผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินงานหอกระจายข่าว และพบว่าหอกระจายข่าวที่ดำเนินการโดยผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมมาแล้วมีแนวโน้มของการส่งกระจายเสียงอย่างสม่ำเสมอ มากกว่าหอกระจายข่าวที่ผู้ดำเนินการไม่ผ่านการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการสำรวจของคณะทำงานข้อมูลและสถานภาพของหอกระจายข่าวและเสียงตามสายประจำหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตัวอย่างที่ อำเภอสีคิ้วและอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และทุกอำเภอในเขตจังหวัดราชบุรี จำนวน 50 ตัวอย่างพบว่าผู้ดูแลหอกระจายข่าวตอบแบบสอบถามในข้อต้องการให้รัฐช่วยเหลือด้านใดบ้าง นั้น ทุกตัวอย่างต่างแจ้งว่าต้องการให้มีการฝึกอบรม ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การที่จัดให้มีการฝึกอบรมผู้ดำเนินการหอกระจายข่าวน่าจะส่งผลดีแก่การดำเนินกิจกรรมของหอกระจายข่าว

กรมประชาสัมพันธ์มีหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาการประชาสัมพันธ์ และมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องชาญในการดำเนินรายการวิทยุกระจายเสียง มีโรงเรียนการประชาสัมพันธ์ซึ่งทำหน้าที่ฝึกอบรมการผลิตรายการวิทยุอยู่แล้ว ควรมีการโครงการฝึกอบรมผู้ดำเนินการหอกระจายข่าวขึ้น

เพื่อเพิ่มทักษะในด้านการอ่าน การเลือกสรรข่าวและการจัดรายการ เพื่อให้การดำเนินงาน หอกระจายข่าวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากการฝึกอบรมด้านการเป็นผู้ประกาศ และผู้ดำเนินรายการแล้ว ควรให้มีการฝึกอบรมความรู้ด้านเทคนิคการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ของหอกระจายข่าว ได้แก่ การใช้ลำโพงที่มีขนาดเหมาะสมกับเครื่องขยายเสียง การบำรุงรักษาเครื่องวิทยุเทป เครื่องขยายเสียง ตลอดจน ไมโครโฟน เพื่อให้ผู้ดำเนินการมีทักษะและสามารถใช้อุปกรณ์เหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง การบำรุงรักษาที่ถูกต้องจะทำให้ปัญหาเรื่องการชำรุดเสียหายของเครื่องมือลดน้อยลง เป็นการช่วยให้หอกระจายข่าวสามารถดำเนินการได้ต่อเนื่องไม่หยุดชะงักบ่อย ๆ และทำให้อายุการใช้งานยาวนานด้วย

ประการที่ 4 การสนับสนุนหอกระจายข่าวของทางราชการ

ถึงแม้ว่าหอกระจายข่าวจะเป็นสิ่งที่ต้องการให้ชาวบ้านริเริ่มขึ้นหรือจัดตั้งขึ้นก็ตาม ทางราชการก็ควรจะต้องให้มีการสนับสนุนการดำเนินงานของหอกระจายข่าวดังนี้

(1) จัดงบประมาณสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงานของหอกระจายข่าวทั้งด้านค่าไฟฟ้า ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์และจัดหาอุปกรณ์เพิ่มเติมซึ่งอาจจะดำเนินการได้โดยการจัดงบประมาณสนับสนุนผ่านทางสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลตามสัดส่วนของหอกระจายข่าวที่มีอยู่ในตำบลนั้น ๆ โดยมีการศึกษาว่าควรจะเป็นอัตราหอกระจายข่าวละเท่าใดจึงจะเหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานของหอกระจายข่าวเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้ผลตามเป้าหมาย

(2) การสนับสนุนสื่อต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบที่เป็นม้วนเทป เอกสาร บทความ เพื่อให้หอกระจายข่าวได้มีข่าวสารเผยแพร่อยู่เป็นประจำโดยให้หน่วยงานผลิตสื่อขึ้นมาตามจำนวนของหอกระจายข่าวหรือในสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์จะแจ้งจำนวนให้ทราบเป็นประจำ จากนั้นเมื่อผลิตสื่อแล้วอาจจะส่งไปยังหอกระจายโดยตรงโดยผ่านเจ้าหน้าที่ของหน่วย

งานของตนในระดับตำบลหรือจะส่งผ่านกรมประชาสัมพันธ์ที่จะทำหน้าที่ดูแลกระจายข่าวที่จัดตั้งขึ้นทั่วประเทศและเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในส่วนกลางก็ได้

ประการที่ 5 การพัฒนาเทคโนโลยีของหอกระจายข่าว

เนื่องจากหอกระจายข่าวที่มีอยู่ในปัจจุบันบางแห่งไม่สามารถกระจายเสียงให้ได้ยินทั่วทั้งชุมชน บางแห่งก่อสร้างขึ้นไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของชุมชน ที่อยู่ไกลได้ยินดังมาก ที่อยู่ไกลไม่ได้ยินหรือได้ยินไม่ชัดเจน(คมสันต์ หุตะแพทย์) ดังนั้นควรมีการศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบหอกระจายข่าวว่าควรปรับปรุงเป็นรูปแบบใดจึงจะเหมาะสม คือ กรณีที่ตั้งหมู่บ้านมีลักษณะบ้านเรือนอยู่รวมกันอย่างเป็นกลุ่มควรใช้หอกระจายข่าวในรูปแบบของหอสูง แต่ถ้าหมู่บ้านมีลักษณะการตั้งบ้านเรือนกระจายออกไปตามแนวถนนหรือแม่น้ำลำคลองควรจะใช้แบบส่งเสียงตามสายเป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยหาแบบที่เหมาะสมด้วย

นอกจากนั้นควรมีการศึกษาวินิจฉัยว่าการจัดตั้งหอกระจายข่าวในลักษณะของหอสูงควรจะทำสูงเท่าไรจึงจะสามารถกระจายเสียงไปได้ไกลที่สุดครอบคลุมหมู่บ้าน และขนาดกำลังขยายของเครื่องขยายเสียงควรจะเป็นเท่าไร รูปแบบและขนาดของลำโพงควรเป็นอย่างไร จึงจะทำให้การกระจายเสียงได้ผลดี ฟังได้ชัดเจนมากที่สุด

สรุปได้ว่า แนวทางการปรับปรุงหอกระจายข่าวของชุมชนนั้น ควรเป็นดังนี้ดังนี้

(1) รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการดำเนินงานของหอกระจายข่าวในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนที่สามารถตอบสนองความต้องการของชาวบ้านได้มากที่สุด และสามารถเข้าถึงชิดกับผู้รับข่าวสารมากที่สุดด้วย ดังนั้นการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหอกระจายข่าวขึ้นควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง กำหนดเป็นนโยบายพัฒนาหอกระจายข่าวและกำหนดเป็นแผนแม่บทการดำเนินงานหอกระจายข่าวให้ชัดเจนและรวดเร็วให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

(2) จัดระบบการดูแลและให้การสนับสนุนการดำเนินงานหอกระจายข่าวที่มีอยู่

ในปัจจุบันให้เป็นเอกภาพ มีความชัดเจนในบทบาทของแต่ละหน่วยงาน ไม่ควรปล่อยให้แต่ละหน่วยงานดำเนินการในลักษณะต่างคนต่างทำกิจกรรมหรือให้การสนับสนุนตามข้อมูลและความต้องการของแต่ละหน่วยงานต้องการจะทำ เป็นผลให้หอกระจายข่าวที่มีอยู่ดำเนินการอย่างไม่มีรูปแบบที่เหมาะสม ขาดประสิทธิภาพ ไม่สมประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ชาวบ้านโดยส่วนรวม

(3) ในการดำเนินงานหอกระจายข่าวควรให้ความสำคัญต่อความต้องการของชาวบ้านในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่ควรเร่งจัดตั้งหากชุมชนนั้นไม่มีความต้องการหรือยังไม่เห็นความจำเป็นในการจัดตั้งหอกระจายข่าว ทั้งนี้เพื่อให้หอกระจายข่าวเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มุ่งสนองตอบความต้องการของชุมชนแต่ละชุมชน เป็นการดำเนินการโดยชุมชน เพื่อชุมชนเป็นสำคัญ

(4) ควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานกลางของหน่วยราชการสำหรับหอกระจายข่าวขึ้นในทุกจังหวัด ทำหน้าที่จัดสรรรายการป้อนหอกระจายข่าวให้เหมาะสมกับสภาพและปัญหาของหมู่บ้านในแต่ละจังหวัด และควรผลิตวิทยากรท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่ให้ความรู้ทางด้านอาชีพ ด้านเกษตรกรรม หัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน สุขอนามัย และอื่น ๆ เพื่อให้ความรู้ผ่านทางหอกระจายข่าวโดยอาจจะประสานงานกับสถานีวิทยุกระจายเสียงในพื้นที่จังหวัด นอกจากนี้ศูนย์ประสานงานกลางสำหรับหอกระจายข่าว ควรจะมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นประจำ เพื่อเสนอแนะให้หน่วยงานได้ปรับปรุงรายการให้เหมาะสมตามความต้องการของชุมชน เจ้าหน้าที่ของศูนย์ประสานงานกลางควรประกอบด้วย วิทยากรท้องถิ่น เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เป็นผู้ดำเนินการ

ซึ่งแนวทางการปรับปรุงหอกระจายข่าวและการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่กล่าวมาข้างต้นคาดว่าจะส่งผลให้การดำเนินงานหอกระจายข่าวของชุมชนเป็นสื่อมวลชนที่มีความสำคัญสำหรับชุมชน ตลอดไปตราบเท่าที่วิทยาการสมัยใหม่ยังไม่เข้าไปแทนที่ เมื่อถึงวันนั้นหอกระจายข่าวก็จะสลายตัวไปเหมือนในอดีตที่ผ่านมา